

## ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειρατιεύς 14 'Ιουνίου

Όταν πρό 10 μηνῶν περίπου ἄρχισε ὁ Τρανσβαλιανὸς πόλεμος κάτω στή νοτιότατη Ἀφρική μεταξύ μιᾶς ἐρακῆς ἀνδρῶν κ' ἐνὸς κολοσσαίου κράτους Εὐρωπαϊκοῦ, ἔτυχε νὰ ἐιστάζουμε τὴν «Geschichte Alexanders des Grossen» τοῦ Droysen.

Καὶ μέσα σὲ ἱστορικὸ κόσμον, ὅπου τόσες μεταβολὲς θωρεῖ κανεὶς ἀναπάντεχες τάχα μὰ πάντα ὑπολανθάνουσες καὶ περιμενόμενες βυθισμένοι τὸ ὀμολογοῦμε, πῶς, καὶ μὲ τις πρώτες μάλιστα ἐπιτυχίες τῶν Boers, ἐλπίσαμε, πολὺ ἐλπίσαμεν. Καὶ μᾶς ἔρχονταν σὸ νου μιὰ σύγκριση τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς Ἕλληνας τοῦ 5ου π.χ. αἰῶνα. Τότες ὁ κόσμος ὁ μεγάλος ἢ Εὐρώπη δηλαδὴ, εἶταν ἡ Ἀσία κ' οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Ἀσία δανείζονταν τὸ πᾶν ὁ ποιητὴς ἀκόμη ὁ τυφλὸς, μικρασιατὴς ἐφύρονταν ἀπὸ τὴ παράδοσι. Στὴν Εὐρώπῃ τὴ μικρῇ, στὴν Ἑλλάδα δηλαδὴ μιὰ δράκα ἀνθρώπων ἀνάδουσε κ' εἶταν ἄγνωστο κ' ἀνέλπιστο πῶς Ἡλιος θὰ κατακυλοῦσε τὸ μέλλον. Καὶ ἔξφνου ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ τότε πολιτισμοῦ ἀπὸ τὴ Περσία, ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Ζωροαστρικῶν ὀραματισμῶν, ἀπὸ τὴν ἡγεμονίδα τῆς Ἀσίας ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἐνδύζους πολέμους τοῦ Κύρου καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοῦ Καμβύση, ἐξεκίνησαν στίφη τὴ μικρῇ τὴ βάρβαρη Ἑλλάδα νὰ κατακτήσουν. Κι' οἱ Πέρσαι ἔγειναν ἀφορμὴ ἔτσι νὰ ξεβροῦν οἱ Μιλτιάδαι κ' οἱ Λεωνίδαί κ' οἱ ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον Αἰσχύλοι, οἱ Αἰσχύλοι!...Κι' ὅταν διαβάζουμε τὴν ἱστορίαν τοῦ Ντρούζεν καὶ παροχολοθοῦσαμε τὸν μεγάλον Ἀλέξανδρον μέσα στ' ἀγανὴ ἀπόμακρα τοῦ Περσικοῦ κράτους, εἶδαμε σὰν ἓνα ὄνειρον. Ἐνας μεγάλος Ἀλέξανδρος, Boer τώρα, ὕστερα ἀπὸ 2—3 αἰῶνες ἀπὸ τὴν ἄκρην τῆς Ἀφρικής, ὅπως ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ἄκρην τῆς Εὐρώπης, ξεγύνονταν μέσα στὴν Εὐρώπῃ μὲ τὴν ὀρμὴν ποὺ ἐγύθηκε ἐκεῖνη στὴν Ἀσία νὰ ἐπιβάλλει τὸν Ἀφρικανικὸ πλέον πολιτισμό. Γιατί μᾶς ἐφαίνονταν οἱ Boers σὰν τοὺς Ἕλληνας. Ἄποικοι κ' ἐκεῖνοι σὲ βάρβαρον τόπον ἀπὸ πολιτισμένο, ἢ ὀλλαντέζικη ἀγτὴ τόσα τῆς Ἰωνίας μᾶς θυμίζεν. Ἡ Ἀγγλία εἶνε ἡ Ἰωνία Περσία, ἡ χώρα τοῦ μεγάλου βασιλείου. Ὁ πόλεμος τοῦ 1881 εἶχε κάτ

πού θύμιζε τὸν Μαραθῶνα . . .

Τώρα πάει τὸνειρό μας ! Ἡ δημοκρατία ἢ Νοτιοαφρικανικὴ ξεγράφεται σὲ λίγο. Ἡ ἱστορία δὲν θέλησε νὰ ἐπικρατήσῃ ἕνα παιχνίδι της. Ὁ πολιτισμὸς δὲν θὰ αἰστανθῆ τὸν κλωνισμό τοῦ νέου θεοῦ. Αὐριοὺν θὰ ξεχαστοῦν ὀλίγετα ἴσως καὶ οἱ Boers καὶ μονάχα ὁ ἱστορικὸς πού θὰ ξεφυλλίξῃ σελίδες θὰ σταματήσῃ κατὰπληκτος μπρὸς στὴν ἀντρέια καὶ τὴν αὐταπάρηση τῆς ἐρικῆς αὐτῆς. Τίποτε ἄλλο, Ὁ σύγχρονος ὅμως παρατηρητὴς τῆς δυστυχημένης Ἑλλάδος ἔχει νὰ συγκομίσῃ μίαν νέα κλάψα. Ὅχι συγκρίνοντας τοὺς δύο πολέμους—ἄχ ! τὸ 1897 ξεγιάστηκε τόσο εὐκόλα—ὅσο γιὰ τὸ δουλικὸ τῶν ἄθην ἐλευθερόφρονων κατοίκων τῆς ἑκπαγλῆς Ἑλλάδος. Ναι ! Λιτανεῖες, διαδηλώσεις, εὐχές, χαρὲς, ἀλαλαγμοὶ ὑποδέχτηκαν ἐδῶ τὸ θάνατο τῶν ἡρώων. Κ' ἢ ἐπικλήσις . . . τοῦ ὀνόματος τοῦ πολιτισμοῦ ! Γιὰ τίποτ' ἄλλο πάρεξ γιὰ μίαν μολακείαν. Καὶ τὸ πιστεύουμε πὺς τὸ ὑπερήφανο κράτος τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, πού γιὰ τὴ ζωὴ του—καὶ τί ἄλλο ὑπάρχει στὸν κόσμῳ ;—ἔπρεπε νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἡρώα θαυμάζοντάς τον, θὰ αἰστάνονταν γιὰ μᾶς ὅλη τὴν περιφρόνηση πού αἰστάνεται ὁ ἀφέντης, ὅταν ἕνας ζητιάνος τὸν κολακεύει ἀνάμυστα, δουλικά ! . . .

Τὸν περασμένον αἰῶνα ὁ Φερνάνδος Γκαλιάνης, διάβλεπε καιροὺς εἰρήνης καὶ κινεζισμοῦ γιὰ τὸν αἰῶνά μας. Ἄν ἡ λέξη κινεζισμὸς δὲν σημαίνει ἀπλῶς τὴν ἀδρανῆ

#### Τὸ ἀνακάτωμα τῆς Κίνας

στασιμότητα πού σαπίζει τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη, ὁ Γκαλιάνης ὅμως ὄχι μόνο

νο γιὰ τὴν Εὐρώπῃ δὲν ἐπέτυχε στὴν προφητεία του, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὴ τὴν Κίνα. Ὅπως ὅποτε ἴσως τὸ χωρὶς λογικὴ ἀνακάτωμα τῆς Κίνας νὰ ποθεῖ γιὰ κακότης, πάντα ὅμως ἔπρεπε πλεῖα κατὶ παρόμοιο νὰ γίνει. Κάποιοι προβλέποντες διακρίνουν, πὺς ἡ Κίνα θὰ παρασύρει καὶ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπῃς σὲ ἀναμεταξύ τους φάγωμα. Θυμούμεθα ἡμεῖς τὸν Κριμοῖκό πόλεμο, ὅπου ἄλλος πάλε, ἀλήθεια, τοὺς παράσυρε. Τί τάχα ; Ἡ ἰσοροπία δὲν κρίνεται ἀπὸ μίαν Σεβαστούπολη, κ' ἢ Ζωὴ δὲν γάνεται πάρεξ ἀπὸ τὴ θέλησὴ της. Ὅ,τι ἔχει προορισμὸ νὰ ἐπιτελέσῃ στὴ Γῆ, θὰ ζήσῃ ! Ὅχι δὲν θὰ ὀκμασθῆ τὸ μέλλον. Πρόσκαιρες καὶ παροδικῆς εἶνε συνθήκες ὡς τῆς Βιέννης τοῦ 1815 ἢ τῶν Παρισίων τοῦ 1855. Ἡ πρώτη ὡς νὰ ἐτοίμασε τὴ δημιουργίαν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας κ' ἢ δευτέρα τὸ 1878 ! . . . Χαιρετίζομεν ὅ,τι ἐτοιμάζει τὸ μέλλον γιὰτὶ ἐλπίζομεν πάντα στὴ Ζωὴ. Καὶ γιὰ τὴν Κίνα ; Δὲν φοβούμεθα καθόλου. Μᾶς θυμίζει τὸ ἀφηνιάσμα τῆς, τὸ ἀφηνιάσμα τῆς ἀρκούδας πού ἔσπασε τὴν ἀλυσίδα της κ' ἔτραχε παράφορα. Ὁ κοσμάκης τάχασε· μὰ ἕνας εὐγενῆς, πού ἴσα ἀπάνου του ἐτραβούσεν ἢ ἀρκούδα, δὲν καταδέχτηκε νὰ ὑποχωρήσῃ. «Ὅα χτυπήσω, εἶπε, τὸ ἀγῆδες ζῶον μὲ τὸ μπαστοῦνι μου, πρὶν μὲ ἀγγίξῃ». Καὶ σήκωσε πράγματι τὸ μπαστοῦνι του μὲ ἀξιοπρέπειαν ἡγεμονικῆ, ἐτοιμὸς νὰν τὴν δαίρει, ὅταν ἢ ἀρκούδα, νομίζοντας πὺς εἶταν θηριοδαμαστής, ἐσήκωσε κ' αὐτὴ τὰ πόδια της κ' ἄρχισε νὰ χορεύει μπροστά του ! . . .



## ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

### Ἡ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ



Θ. Δημητρίου

(Κατὰ σχεδιαγράφημα τοῦ κ. Δ. Γαλιάνῃ).

**Νεοὶ Ἕλληνες ζωγράφοι**—Εἶμαι καλὸ εὐτυχῆς ὅπου μοῦ δίδεται σήμερον εὐκαιρία νὰ παρουσιάσω εἰς τοὺς ἀναγνώστῃς τοῦ «Περιοδικοῦ μας» δύο νέους συναδέλφους μου τὸν κ. Θ. Δημητρίου καὶ τὸν κ. Φαῖνον Ἀριστέα.

Γνωρίζω τὸν πρῶτον ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἐσπουδάζαμε μαζί εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον. Εἶχε ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ καλοῦ ἄνθρωπου καὶ εἰς τὴν μορφήν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων φάνεται καὶ εἰς τὴν ψυχὴν. Εὐνάσθητος εἰς τὸ ἄκρον συγκι εἶται ἄφ' ὅ,τι εἶνε πένθιμος καὶ θανάσιμος. Ἡ ζωγραφικὴ του περιέχει κά-τι τὸ σοβαρὸν καὶ σταθερὸν ὅσον ἀφορᾷ τὰς γενικὰς γραμμὰς. Διὰ τοῦτο εἶμαι προδιατεθειμένος νὰ τοῦ συγχωρήσω μερικὰς ἀτέλειαι εἰς τὰ καθέκαστα μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅσα τοῦ λείπουν μὲ περισσοτέραν μελέτην ὑπορεῖ νὰ τὰ κατακτήσῃ εἰς τὸ μέλλον. Εἶνε ἢ πρώτη φορὰ πού παρουσίασεν εἰς ἕνα σὺλλογον τῶν Φιλοτέχνων—ὅπου

δυστυχώς βλέπω να εἶνε ἀνοιχτές οἱ πόρτες ὄχι μόνον σὲ ζωγράφους, ἀλλὰ καὶ ἔσθ' ὅσον τυχόντα μουζουρωτῆν— ἓνα μουσαμᾶ δυὸ πῆγες, ὁ ὁποῖος ὑπὸ αὐτοὺς τοὺς θρούς παρουσιάζομενος μὲ ἀξιώσεις ἔργου δὲν προκαλεῖ τὴν θυμηδιάν καὶ εἰς τὸν ἀπαιτητικώτερον. Καὶ αὐτὸ εἶνε πολὺ σπουδαῖο. Ὁ κ. Δημητρίου κατέχει τὴν ἐνότητα τοῦ χρωματισμοῦ. Ἔχει δώσει μίαν πολὺ λογικὴ καὶ μελετημένη καὶ μετρημένη κίνησις σ τ ἄ δ ὁ Ὁ ρ φ α ν ἄ, τὰ ὅποια μᾶς παρουσιάζει τὸ ἔργον του προσευγόμενα πρὸ τοῦ εἰκονίσματος. Ἰδίως ἡ κίνησις τοῦ μικροτέρου ὄρφανου, τὸ ὅποιον φαίνεται ἐναγκαλιζόμενον τὸ μεγαλύτερον ἀδελφάκι του



Φρῖζος Ἀριστέυς

καὶ ζητοῦν τὴν προστασίαν του εἶνε κάτι ἄστιον καὶ μοῦ θυμίζει τὸν Καρριέρ. Γι' αὐτὸ εἶπα παραπάνω πὼς στίς γενικὰς γραμμὰς τὸ ἔργον εἶνε καλὸ. Δὲν ξέρω ἂν μπορεῖ νὰ ποικίλῃ τὰ θεματὰ τοῦ ὁ κ. Δημητρίου ἀργότερα, ἀλλ' ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ φαίνεται εἶνε, ὅτι μὲ τὸ αἶσθημα καὶ τὰ τεχνικὰ προσόντα ποῦ δείχνει σήμερα δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ κἀνῃ εἰς τὸ μέλλον ἔργα ἀκόμα καλλίτερα.

Ὡς πρὸς τὸν κ. Φρῖζον Ἀριστέα, ὁ συνάδελφος αὐτὸς μοῦκίνει τὴν ἐντύπωσιν ἂ τιποδὸς τοῦ Δημητρίου, ὅσω καὶ ἂν συμπίπτουν τὰ θανάσιμα θεματὰ τους. Αὐτὸς εἶνε ὁ εὐφάνταστος νεανίας ὁ ὁποῖος εἶνε ἄπειρος στοιχειοθεσάτων κανόνων ζωγραφικῆς, τοὺς ὁποῖους δὲν διανοήθησαν ν' ἀποτινάξουν καὶ οἱ ἐπαναστατικώτεροι τῶν εὐρωπαίων καλλιτεχνῶν, τῶν μοντερνιστῶν, σετσεσιονιστῶν καὶ ἀτομικιστικῶν καὶ ἐσωτερικῶν ἂν μπορῆ ἔδῳ νὰ διπλομεταφράσω μίαν ἑλληνικὴν λέξιν ποῦ περνᾷε ὡς ἐμβλημα νέας παριζιάνικης

σχολῆς τῶν Peintres ésoteriques καλουμένων. Ἔρχεται ὁ κ. Φρῖζος Ἀριστέυς νὰ μᾶς φέρῃ κάποια κενὰ δαιμόνια παρμένα ἀπὸ τοὺς μεγαλοφάνταστους κόσμουστοῦ Στουά καὶ τὸν εὐγνωμονοῦμε γι' αὐτό. Ἀλλὰ πόσο προτιμότερο θὰ ἦτο νὰ τὸν ἐβλέπαμ' ν μὲ ἰδικόν του κόσμον, μὰ ἀπολύτως ἰδικόν του καὶ ἰδίως μὲ περισσοτέρας ἀξιώσεις τέχνης, γιὰ νὰ κατορθώτῃ νὰ μᾶς ἐπιβληθῆ.

Περιμένο καὶ εὐχνομαι ν' ἀνδρωθῆ ταχέως, καὶ ἐν τῷ μεταξύ νὰ ζητήσῃ νὰ περιβάλλῃ τὰς ἐμπνεύσεις του μὲ τὴν ἀρραϊκτῆτον σφραγίδα τῆς σπουδῆς.

Διὰ τὰ ἀνωτέρω ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸν Θ ἄ ν α τ ο ν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο του ἔργου. Ἐπομένως προτιμῶ τὸ Ἀ λ λ η λ ο ὄ ἰ α εἰς τὸ ὅποιον ὑπάρχουν περισσοτέρα σπουδῆ καὶ περισσοτέρα ἀλήθεια καὶ ὀλιγώτεροι κίνδυνοι νὰ σπῶξῃ μὲχρι καταστροφῆς τῆς καλλιτεχνικῆς αἰσθήσεως ἓνα τολμηρὸν μιμητῆν ἢ καὶ ἀπόστολον μιᾶς μεγάλης τέχνης ποῦ ἀναφέρω παραπάνω.

Θὰ ἦθελα σ' αὐτὸ τὸ φύλλο νὰ παρουσιάσω ἀκόμα καὶ ἄλλους νεόθαλτου, ζωγράφους. Δυστυχῶς τὰ ἔργα τους εἶνε ἔδῳ καὶ εἶνε σκορπισμένα, δὲν μπόρεσα νὰ τὰ ἰδῶ ἀκόμα σὲ μιά σειρά ἐνόττητος γιὰ νὰ ἔχω ὀρισμένη καὶ πλήρη γνώμη. Ἐπιφυλάσσομαι ὅμως νὰ τὸ κάμω προσεχῶς.

— Τὸ χρυσοῦν μετάλλιον εἰς τὸν κ. Ἰακωβίδην. Τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ συναδέλφου μου κ. Ἰακωβίδη ποῦ πῆρε τὸ χρυσοῦν μετάλλιον στὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν τῶν Παρισίων εἶνε τὸ γνωστὸν Κ ο ν τ σ ἔ ρ τ ο του, ποῦ εἶδαμε στὴν ἔκθεσιν τοῦ Ζαπτείου τὸ 1896. Παριστάνει μεγάλο δωμάτιο χωρικοῦ γερμανικοῦ σπιτιοῦ. Μικρὰ παιδάκια γύρω στὴ μάνα τους τὴν ξεκουφαίνουν τὸ ἓνα φυσῶντας μέσα σὲ ποτιστικὸ τενεκέ, τὸ ἄλλο χτυπῶντας ταμποῦρολο καὶ ἄλλα πάλιν παίζοντα διάφορα ἄλλα παιχνίδια φωνητικὰ καὶ ἠχητικὰ. Ἡ μάνα κρα-

τάει τὸ μικρότερον παιδάκι τῆς στὴν ἀγκυλιὰ τῆς ποῦ, γελαστὸ, φαίνεται χαρούμενον ἀπὸ τὸ ξεφωνητὸ ποῦ γίνεται τριγύρω του.

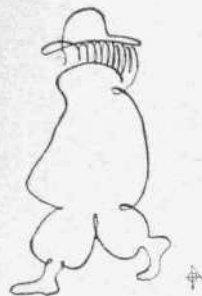
Τὸ ἔργον δὲν ἔχει πρωτοτυπίαν ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ τεχνικῶς εἶνε ἔργον τέλειον καὶ τὸ σχέδιόν του διαμάντι. Ὁ φωτισμὸς ποῦ τὸ περιβάλλει ξεφεύγει ἀπὸ τὰς κλασικὰς συνθέσεις τῶν ἄ τ ε λ ι ε, εἶνε γεμάτος ζωῆ, κλεῖ ὅλη τὴν ἀτμοσφᾶρα καὶ τὸ ἄπλετο φῶς δωματίου φωτισμένου ἀπὸ πολλὰ παράθυρα. Βέβαια πὼς τὰ ἔργα αὐτὰ προσόντα ἔκκαναν τοὺς ἐλαιοδίκαι; νὰ τὸ ἐκτιμῆσθαι καὶ νὰ τοῦ δώσουν τέτοιο τίτλο τιμῆς ὅπως μόνον σὲ δύο γερμανοὺς τεχνίτες ἔδωκαν, — καὶ γιὰ τὸν τόπο μας ποῦ τὸν δέρνει τόση καλλιτεχνικὴ φτώχεια τέτοια τιμὴ σὲ τέτοιο τεχνίτη μᾶς κάνει ὅλους ἐμᾶς νὰ ὑπερφηρανευόμεθα.

Παῦλος Μαθιόπουλος

**ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ**

**Νέος συνάδελφος.** Ὑπὸ τὸν τίτλον «Παναθηναϊκὸν» ἀρχίζει ἐκδιδόμενον ἀπὸ τῆς 1ης προσεχούσης Ὀκτωβρίου νέον περιοδικὸν δεκαπενθήμερον σύγγραμμα. Διευθυντῆς του ὁ κ. Κίμων Μιχαηλίδης. Κατὰ τὴν ἀγγελίαν ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ τούτου εἶνε ἐξησφαλισμένη τοῦ διευθυντοῦ διαθετότος ἐπαρκῆ πρὸς τοῦτο μέσα. Ἡ συνδρομὴ του ὀρίσθη εἰς 25 δρ. ἐτησίως καὶ εἰς 13 καθ' ἑξαμηνίαν. Τὰ «Παναθηναϊκὰ» θὰ ἐκδίδονται εἰκονογραφημένα καὶ θὰ τυπῶνται μετὰ ἐξαιρετικῆς φιλοκαλίας εἰς τὰ ἐν Ἀθῆναις τυπογραφικὰ καταστήματα τῶν κ. κ. Μάϊσνερ καὶ Καργαδοῦρη.

**ΜΟΝΟΚΟΝΔΥΛΙΑ**



Ταιν-Τσῶν ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ Οὐρανίου Κράτους ἐν Ἀθῆναις. (Μονοκονδυλιὰ τοῦ κ. Θεόμου Ἀννίνου).



## ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

**Σκέψεις αποδιδόμεναι εἰς τὸν Βίσμαρκ.** Ὁ κ. Ἰάκωβος Μπενδλ εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τῆς «Vogue» τῆς 15 Ἰουνίου ἀπεικονίζει τὸν Βίσμαρκ εἰς μίαν νόκτα ἀυπνίας καὶ ὄρμητος τὴν ἐποχὴν ποὺ ὁ σιδηροῦς ἀρχικαγκελλάριος εἶχε γέιναι ἐκπτώτος τῆς ἀρχῆς.

Καὶ ὁ Βίσμαρκ διὰ νὰ διασκεδάτῃ τὴν ἀνίαν του καὶ τὴν ὄργην φαίνεται ἀναγινώσκων κατὰ τὸν γάλλον συγγραφέα τὸν Γουσταῦσον τὸν Κακὸ ἤθη τοῦ Πῶλ δὲ Κῶκ καὶ δύο φύλλα τῆς Γκροδριὸλ, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχε φέροι ὁ υἱὸς του Ἐρβέρτος ἀπὸ τὸ τελευταῖον του ταξίδι στὸ Παρίσι. Δὲν ἐχρειάσθη ποτὲ ἀνάγνωσις μιᾶς μόλις ὥρας διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ τὴν εὐθυμίαν του. Καὶ τότε πρὶν ἀκόμη παραδοθῆ ἑντελῶς εἰς τὸν ὕπνον ἤρχισαν νὰ γεννῶνται εἰς τὴν διάνοιάν του αἱ εἰς σκέψεις μεταξὺ ἄλλων.

\*

Μοῦ ἀπέδωκεν, ὅτι εἶπα τάχα ὅτι ἡ δύναμις καταπνίγει τὸ δίκαιον. Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀκριβές: ἀρκεῖται νὰ τὸ τινασθεῖν διὰ πειραματικῶν μεθόδων ἀλανθάστων.

\*

Ὁ Ναπολεὼν ὁ Α΄... Συχνὰ μὲ παραβάλλουσι πρὸς αὐτόν... Ὡ! εἶμαι πολὺ μεγαλειτέρως του. Εἶχα τὴν γλῶσιν νὰ σταματήσω μετὰ τὰς ἀναγκάσις ἐπιτυχίας, ἀφῆκα ἀποτελέσματα, μίαν αὐτοκρατορίαν ἰσχυράν κτλ... Καὶ ὅμως τὸν ἀκούω νὰ μοῦ λέγῃ: «Κύριε Βίσμαρκ, σὰς ἐγέλασκον. Ὅταν κινένας εἶνε στερημένος ὅπως ἐσεῖς ἀπὸ κάθε ἠθικῆν ὑποχρέωσιν ἐργάζεται γιὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὄχι χάριν μιᾶς δυναστείας. Ἡ ἐπὶ τέλους κἀθεται ἡτυχος καὶ δὲν ὀργίζεται ὅταν λαμβάνῃ δικταγὰς ἀπὸ τὸν κυρίαρχον τοῦ ὁποῖου ἀποκατέστησε τὴν δύναμιν». Εἶνε ἀνυπόφορον, τί ἀναμιγνύεται εἰς τὰς ὑποθέσεις μου ὁ ἄνθρωπος αὐτός;

\*

Φαίνεται, ὅτι αἱ γυναῖκες καταρῶνται τὸ δῖονά μου. Τί τοὺς ἔχωμα; Ἐγὼ πάντοτε σοδερὰ ζητήματα μόνον με τοὺς ἄνδρες συνεζήτησα.

\*

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις ἀποδιδόμεναι κατὰ τινὰ συνθηματικὸν τρόπον καὶ φανταστικῶς εἰς τὴν διάνοιαν ἐνὸς ἰσχυροῦ ὅπως ὁ Βίσμαρκ ἀποτελοῦν μίαν διασκεδαστικὴν φιλολογίαν, ἡ ὁποία μᾶς δεικνύει πῶς μορφώσεται ἡ παράδοσις, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν πάντοτε νὰ πιστεύουν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ Βίσμαρκ ἀποσπασθεὶς τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν ἐν Φριδριχσρούη ἔπαυλιν τοῦ ἡθῆναιτο ὅλην τὴν ἀγωνίαν του ἀποξενωθέντος τῆς παντοδυναμίας του ἀνθρώπου καὶ εἶδεν ὅλην τὴν πικρὰν εἰρωνείαν τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τῶν ἰσχυρῶν τῶν πλασμένων ὅπως αὐτὸς νὰ κυριαρχοῦν καὶ νὰ διατάσσουν μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς, καὶ δὲ τοῦ ἔμεινε ὡς παρηγορία παρὰ τὸ σύνθημα καταφύγιον τῶν ἐκπτώτων ἰσχυρῶν μίαν ἰδεολογικὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία εἶνε τὸ κυρωμένον, τὸ μοιραῖον τέλος τῆς δράσεως καὶ τῆς πραγματικῆς δυνάμεως.



## Ἡ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ Ἡ ΚΟΙΝΩΝΙΑ. ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΓΑΛΛΟΙ. ★ ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ.

Στὸ περασμένον ἄρθρο μου «Οἱ καταφρονεῖται τοῦ κοινοῦ»<sup>(1)</sup> τὴ γνῶμη σημείωσα τῶν ξένων πρὸς τοὺς Γάλλους, καὶ τῶν Γάλλων αὐτῶν, ὡς πρὸς τῶν Γάλλων τὴν ποίησιν. Ἡ ποίησίν τους, ὅσο κι ἂν εἶνε καλὴ γλῶσσα, καὶ ὅσο πάθος κι ἂν σκορπᾶ, εἶνε πλοῦσις, ὄχι ἀπὸ μουσικὴ ψυχῆ, ἀλλ' ἀπὸ λάμψιν ρητορικῆ· καὶ ἡ Μοῦσα ἡ ποιητικὴ (καθὼς τοὐλάχιστον οἱ μὴ Λατίνοι πιστεύουν, πίστη ἀπόλυτη καὶ τυφλῆ, σὰν κάθε πίστη) δὲ ρητορεύει· γιὰ νὰ θυμηθῶ μίαν φράση ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, μουσικὴν ποιεῖ. Ἡ ποίησις, καὶ γενικῶς ἡ λογοτεχνία, τῶν Γάλλων μοιάζει πολὺ περισσότερον μὲ λόγον καμωμένον γιὰ νὰ εἰπωθῆ μπροστὰ σὲ κόσμον, παρὰ μὲ μόνολογον τῆς ψυχῆς ἢ μὲ κρυφὸ τῆς ψιθύρισμα πρὸς κάποιον ἄλλη ψυχῆ.

Γάλλοι στιχογράφοι καὶ πεζογράφοι εἶνε, μὲ μίαν λέξιν, κοινωνικοὶ· ἔχουν μέσα στὸ αἷμα τους, ἀντίθετα πρὸς τοὺς ἀλλόφυλους, τὴ φιλοκοσμία. Αὐτὰ σημείωσα στὸ περασμένον ἄρθρο μου, καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα τὴν παρατήρησιν τοῦ φημισμένου λογογράφου τοῦ «Ρωσικοῦ Μυθιστορήματος», τοῦ Βογκέ, σύμφωνη μὲ τὴν ἰδέαν αὐτῆ.

Τώρα μοῦ μένει νὰ ἐξακολουθήσω: Ὁ Βογκέ δὲ συμπεριζέται, Σὺ Κύριε, καὶ χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν τὴν ἰδέαν αὐτῆ. Μάλιστα, μᾶς λέει· σύμφωνος πῶς ἡ ἀγνή καὶ ἡ ἄσολη ποίησις ἀναβρῖζει πολὺ περισσότερον ἀπὸ μίαν κάποια ἐσωτερικὴ πηγὴ, ὄχι ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν ἐπίδειξιν λαμπρῶν χρωμάτων· ξεχωρίζεται βέβαια ἀπὸ μίαν ἰδιαίτην νόταν·

(1) Τὴν πολυσύνθετον ἐργασίαν «Ἡ Τέχνη καὶ Ἡ Κοινωνία», ἀπλωμένη σὲ πολλὰ μέρη, ἀπάνου στὰ συγγενικὰ διάφορα ζητήματα, τὴν ἄρχισα στὴν καθεαρεοῦσα γλῶσσα, ὅπως εἶνε σ' αὐτὴ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πεζογραφικῆς καὶ τῆς δημοσιογραφικῆς μου ἐργασίας, προωρισμένης γιὰ τίς στήλας τῶν ἐφημερίδων. Πρῶτα πρῶτα ἡ φιλολογικὴ «Ἐστία» τοῦ κ. Δροσίνη, ἀργότερα ἡ «Τέχνη» τοῦ κ. Χατζηπούλου, καὶ σήμερα τὸ «Περιοδικόν μας» τοῦ κ. Βώκου, μοῦ ἔδωκαν εὐκαιρίαν νὰ σταματήσω προσηκτικώτερα στὴν ἰδέαν τοῦ Σέλλεϋ, ποῦ μέσα στοὺς στίχους του ἀναφέρει πάντα τὴ Σύνθημα, ὡς μίαν ἀπὸ τίς μεγάλας πληγὰς τῶν ἀνθρώπων, στυλῶνοντας ἀγνάντια στὸ δαίμονα τοῦτο, τὸν ἄγγελον ποῦ κἀζεται Ἀλήθεια. Καὶ νὰ γιὰ τὴν ἄσολον τῆς «Τέχνης καὶ Κοινωνίας» ἀρχισμένα στὴν δασκαλικήν, θὰ ἐξακολουθήσουν στὴν ποιητικὴν μας γλῶσσαν.

ή νότα αυτή είνε κάτι σπάνιο στη γαλλική λογοτεχνία· αλλά και δὲν τῆς λείπει ὀλίγελα. Τὸ ἰδιαιτέρον αὐτὸ σημεῖον, σφραγιδα δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου, ὁ Βογκέ σημειώνει πῶς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς τοῦ τόπου τοῦ στοῦ Λαμαρτίνου τὴ βρίσκουν.

Τὴ μισοπαράδεχεται τὴν κρίση τους· ἀλλ' ἀπὸ μέρους τοῦ ὁμολογεῖ πῶς κάτι αὐτὸ τὸ ἰδιαιτέρον τὸ εὔρε μόνο σὲ κάποιους στίχους τοῦ Ρακίνα καὶ σὲ μερικές στροφές τοῦ Ἀλφρέδου Βινύ.

Ὅ,τι θέλω τώρα, εἶνε ἀπλῶς νὰ δεῖξω, ὄχι τόσο νὰ παραστήσω μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα, ὅσο νὰ δώσω ἀφορμὴ σὲ ἄλλους νὰ τὴ μελετήσουν σπουδαιότερα, τὴν ἀλήθεια πού ἔρριξα στοῦ προηγήτου ἄρθρου· ὅτι δὲν ὑπάρχει ποιητής, πού νὰ μὴν κατάλαβε πέρα γιὰ πέρα τὴ ζωὴ του, ἢ σὲ κάποιες ὥρες τῆς ζωῆς αὐτῆς στοχαστικές, πῶς ὁ πολέμιος, πῶς ὁ ἀλλόφυλος εἶνε τὸ λεγόμενον οἰονόον, ἢ γιὰ νὰ τὸ εἰπούμε πλαστικώτερα, ὁ κ ὁ σ μ ο ς· ὅτι δὲν ὑπάρχει ποιητής πού νὰ μὴ τὴν ἐφάνησε τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὴν καταφρόνησίν του, πού νὰ μὴν ἔρριξε τὸ ἀνάθεμα κατὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, θέλοντας μὴ θέλοντας, σὲ πρώτη εὐκαιρία. Στοῦ περασμένο ἄρθρο ἔφερ' ἀποκλειστικὰ τὰ παραδείγματα ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῆς Ἀγγλογερμανικῆς Τέχνης. Στοῦ σημερινό μου τοὺς κορυφαίους αὐτὰς θὰ τοὺς διαλέξω ἀπὸ τὴ γαλλικὴ λογοτεχνία· καὶ θὰ ἰδοῦμε τότε πῶς οἱ φημισμένοι «κοινωνικότατοι» Γάλλοι ξεπερνοῦν συχνὰ πυκνὰ τὴ μισόκοσμη ἀγριότητα τοὺς πλέον μισάνθρωπους καὶ τοὺς πλέον καταφρονητικούς ἀπὸ τοὺς ξένους ὁμοτέχνους τους.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πνευματικούς ἀρχιστράτηγους τῶν χρόνων τούτων, ὁ μεγάλος Τολστόης, εἶνε μαζὶ καὶ ὁ σφοδρότερος πολέμιος τῆς ιδέας ὅτι τάχα ἀριστοκρατικὴ εἶνε ἡ Τέχνη, καὶ ὅτι δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς πολλούς, οὔτε πρὸς αὐτούς ἔχει τίποτε νὰ εἰπῇ. Τέτοια γνώμη ἀπὸ τέτοιον θὰ ζυγίζεν ἴσως πολὺ περισσότερον, ἂν ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Τολστόη δὲν ἦτανε συνθεμένη ἀπὸ περίπλοκα στοιχεῖα καὶ ἀντιφατικά, καὶ ἂν δὲν ἔβγαζε ψεύτη συχνὰ πυκνὰ μέσα στὰ ἔργα του ὁ ποιητής καὶ ὁ τεχνίτης τὸν ἀπόστολο καὶ τὸν κατήχητή. Φτάνει ν' ἀναφέρω πῶς τὸ μοναδικὸ δρᾶμα του, τὴ «Δύναμη τοῦ Ζόφου», τόγραψεν ἔτσι ἐπίτηδες γιὰ νὰ ἐφαρμόσῃ ἀπάνου σ' αὐτὸ τίς νεοχριστιανικὰς ιδέας του, καὶ γιὰ νὰ ξαπλώσῃ μ' αὐτὸ τίς γνώμες του στὰ πλήθη τῶν μουζίκων· καὶ τὸ παράστησε γιὰ τοὺς μουζικούς του· καὶ οἱ μόνοι πού ἔμειναν ἀδιάφοροι καὶ δὲν κατάλαβαν γρὺ ἀπὸ τὸ ἔργο του ἦταν οἱ μουζικοὶ του. Καὶ πολὺ φυσικὰ ἀφοῦ ἡ «Δύναμη τοῦ Ζόφου», εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ θαυμαστότερα τοῦ τραγικοῦ θεάτρου μεγαλοτεχνήματα, ἀπὸ τὸν Αἰσχύλον ὡς τὸν Ἴψεν, πλασμένο ὀληρόντι γιὰ τὴ χαρὰ τῶν μετρημένων φωτεινῶν, ὅπως μπορούμε οἱ Ἕλληνες εὐκεία, — ὅσοι τὸ ἀξίζουν βέβαια — νὰ τὸ χαροῦμε τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἔργου στὴ μετάφραση τοῦ κ. Ἀγαθοκλή Κωσταντινίδη, τὴν ἐξοχη στοῦ ὕψους καὶ στὴ γλώσσα — Γιατὶ καὶ στὴν τέχνη ἀληθεύει τὸ κοινότατο : μπορεῖ, μὲ καιρὸ καὶ μὲ κόπο, νὰ γίνῃ κανεὶς ὅ,τι θελήσῃ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον, εἶνε κανεὶς ὄχι ὅ,τι θέλει, ἀλλὰ ὅ,τι εἶνε.

Ἀνάλογα τάχα δὲ μπορούσε νὰ παρατήρησῃ κανεὶς καὶ γιὰ τοὺς Γάλλ-

λους ; δὲ μπορούσε τάχα νὰ εἰπῇ πῶς ὅσο καὶ ἂν ἀναθεματίζουσαν τὸν κόσμον, πάντα τὸν κόσμον συλλογίζονται, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ γι' αὐτούς, καὶ πῶς ἡ μισοκομία τους δὲν εἶνε παρὰ μιὰ μασκαρμένη φιλοκομία ;

Τέτοια ὑπόψια θάστειε κάπως, γιὰ τεχνίτες πού ἀγαποῦν νὰ τριγυρίζουν κινηγῶντας ἀναγνώστες, ὅπως τὴν πελατίαν τῶν δοντιῶν οἱ κομπογιαννῆτες στ' ἀμάξια ἐπάνω τοῦ λαϊκοῦ καὶ τοῦ συνειθισμένου, χωρὶς καμμιὰ σπουδαίαν ἢ ξεχωριστὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς· ἀλλάζει ὅμως τὸ ζήτημα, μπροστὰ σὲ ὀνόματα σὰν τοῦ Βινύ καὶ σὰν τοῦ Λεκόντ Δελλί, σὰν τοῦ Λαμαρτίνου καὶ σὰν τοῦ Οὐγκώ, σὰν τοῦ Γκογκούρ καὶ σὰν τοῦ Μωπασσάν, σὰν τοῦ Φλωμπέρ, καὶ σὰν τοῦ Γωτιέ, σὰν τοῦ Βωδελαιρ καὶ τοῦ Ρεμού δὲ Γκουρμόν, σὰν τοῦ Ἐρρίκου Ρενιέ καὶ τοῦ Μωρέας· εἶνε τέτοια ὀνόματα ὅ,τι πιὸ δοξασμένον ἢ ὅ,τι πιὸ σεβαστόν ἔχει νὰ δεῖξῃ ἡ φιλολογικὴ Γαλλία στὴν ἀρχή, στὴ μέση καὶ στοῦ τέλος τοῦ αἰῶνα τούτου. Ἡ πλάγια, ἀπὸ τὸ ἔργο τους ὀλόκληρον ἢ ἀπὸ μέρη τοῦ ἔργου αὐτοῦ σημαντικὰ ἢ ἀμέσως ἀπὸ ὅσα ἔγραψαν καὶ ξεμολογήθηκαν, ἀπὸ τούτην ἢ ἐκείνη τὴν ἀφορμὴν, ἀπ' ὅλα μιὰ ξεσπάει καὶ ξεχύνεται συμφωνία· ἢ διαμαρτύρησις κατὰ τοῦ κοινού· καὶ ὅσο τὸ ἔργον ὑψηλότερον καὶ καλλιτεχνικώτερον, τόσο πιὸ ξένο μὲ τὸν κόσμον γύρω τους. Γιατὶ τὰ ξεχωριστὰ καὶ τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα τῆς καλλιτεχνικῆς ὡμορφίας εἶνε ἀφιλότα μὲ τὰ χυδαῖα καὶ μὲ τὰ συνειθισμένα συστατικά τῆς ἀτμοσφαιρας τῶν πολλῶν.

Ὁ ποιητής τοῦ «Μωῦσῆ», ὁ ποιητής πού ἔγραψε τίς «Μοῖρες», ὁ Ἀλφρέδος Βινύ, σύγχρονος καὶ ἀντίμαχος τοῦ Οὐγκώ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου, δὲν ἔχει τὸν πλοῦτο τῆς φαντασίας, τὸ ρητορικὸ πλάτος καὶ τὴν λυρικὴν λαμπρότητα τῶν δύο τούτων· ὅμως ἔχει κάτι τι, πού ζυγίζει βαρύτερα γιὰ μερικούς, τὴν πρωτοτυπία καὶ τὴν βαθύτητα τῆς φιλοσοφικῆς ιδέας. Κριτικοὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους τῆς Γαλλίας, σὰν τὸ Βρουνιετιέρ καὶ σὰν τὸ Φαγκέ, μᾶς λένε πῶς ὕστερ ἀπὸ τὸν Πασκάλ δὲν ἀπόχτησεν ἡ γαλλικὴ σκέψις σπουδαιότερον ἀντιπρόσωπο. Καὶ ὁ φιλόσοφος ποιητής τοῦ «Μωῦσῆ» νὰ τί ἔγραψε τὸ 1834 στὸν πρόλογο τοῦ δρᾶματός του «Σάττερτον» : «Ὁ ποιητής φωνάζει πρὸς τὸ πλῆθος : Σ' ἐσὲ μιλῶ, κάμε με νὰ ζήσω!» Καὶ τὸ πλῆθος δὲν τὸν ἀκούει, τοῦ ἀποκρίνεται : «Δὲ σὲ καταλαβαίνω.» Κ' ἔχει δίκιο. Γιατὶ τοῦ ποιητῆ ἡ διαλεχτὴ γλῶσσα δὲν καταλαβαίνεται παρὰ ἀπὸ λιγοστὸς ἀνθρώπους, διαλεχτοὺς κ' ἐκείνους.» Καὶ παραπέρα ὁ φιλοσοφικώτατος Βινύ ζωηρότατα δείχνει τίς δυσκολίας πού ἀντικίθουσαν τὸ δρῆμα τοῦ ποιητῆ, καὶ πόσος καιρὸς τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ χωρήσῃ μέσα σὲ ὅλους ὁ λόγος τοῦ ἐνός : «Ἡ ψυχὴ μου τρομάζει πού βλέπει πόσον καιρὸ χρειάζεται ἡ ἀπλούστατη ιδέα ἐνός μόνοῦ νὰ μῆν μέσα σὲ ὅλων τὴν καρδιά... Οἱ ὠραῖοι στίχοι, πρέπει νὰ τὸ εἰπούμε, εἶνε πραγματεία πού δὲν ἀρέσει στὸν κοινὸν ἄνθρωπο. Καὶ στὰ καλλίτερα ἐθ.η, τὸ πλῆθος δὲν παύει παρὰ ὕστερ' ἀπὸ καιροὺς καὶ χρόνια νὰ εἶνε κ ο ι ν ὀ στὰ γούστα του καὶ ν' ἀγαπᾷ τὰ κοινὰ!» Καὶ ὁ «Μωῦσῆς» τοῦ Βινύ, ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα κελαιδίσματα τῆς παγκόσμιας λύρας, δὲν εἶνε παρὰ τὸ συμβολικὸ ζετύλιγμα τῆς ιδέας αὐτῆς : ὁ μεγάλος νοῦς, ὁ ἀδυνατός καὶ ὁ μόνος, δὲν ἔχει τίποτε κοινὸ μὲ τὸν



τριγύρω του κόσμου.

Μπορεί κανείς να στοχαστή πώς τέτοια φρονήματα, με όλη τη φιλοσοφική ορθοφροσύνη του Βινύ, είναι πάρα πολύ χρωματισμένα με τη ρομαντική υπερβολή της εποχής. «Ας προχωρήσουμε κάμποσα χρόνια, κι ας σταματήσουμε ανάμεσα του 1862 και του 1872, στην ώρα που όνους ο γαλλικός κυριεύεται από τη θετική φιλοσοφία, που ανθεί στην Τέχνην ο πραγματισμός, που 'Επιστήμη και Φαντασία χεροκρατιούνται σαν αδερφάδες, που είναι στο ζενίθ ο Φλωμπέρ και είναι στην ανατολή του ο Ζολά. «Σε τούτη τη μακάρια χώρα ή αλαφροκεφαλιά είναι προτέρημα, κι όλα τὰ χυδαία, τὰ εύκολα και τὰ ήλιθια, χειροκροτούνται, υιοθετούνται και θαυμάζονται.» 'Η μακάρια χώρα είναι ή Γαλλία, και ο μακαριστός είναι ο μέγας Φλωμπέρ, ο ασύγκριτος αριστοτέχνης που ταιριασε τέλεια στα έργα του τη γλωσσική λαμπρότητα των ρομαντικών με την βαθειά παρατηρητικότητα των πραγματιστών, κάτι από τη φαντασία του Ούγκώ και από τη διάνοια του Βαλζάκ, σε τόμους που ο καθείς είναι και μίαν υπέροχη σύνθεση μίας ιδέας παρμένης είτε από τη πεζότητα του καθημερινού γύρω μας κόσμου σαν τη «Μποβαρύ», είτε από τη θρησκευτική γοητεία κάθε χρόνου και τόπου, σαν το «Πείρασμα του 'Αγιαντώνη», είτε από την επίκτητη ανάσταση ώρισμένης ιστορικής εποχής σαν τη «Σαλαμπώ.» Στο παράπονό του ο Φλωμπέρ δεν έχει τη φιλοσοφική γαλήνη άλλων· ο λειτουργός του λαξευτού Λόγου, που έζησε και πέθανε σκυμμένος άπάνου στο γραφεϊό του, άψύς και ξαναμμένος πάντα και πικρόστομος έκαψε και καταριώταν τη στενοκεφαλιά, την άδιαφορία και την περιφρόνηση του κόσμου γύρω του, κόσμου από διαθασμένους μαζί και από άσοφους, προς τὰ καλλιτεχνικά του ιδανικά, προς τη λατρεία της αιώνιας ώμορφιάς. Τὰ γράμματα που έγραφε προς τη μεγάλη μυθιστοριογράφο Σάνδη από το 1866 ώς το 1876 είναι γιομάτα από την ύψηλήν αυτή μισοκοσμία που ξεσπάει σε σφοδρότατα ανάθεματα, τέτοια :

«Όχι να θαυμάζου» ή να συμπαθούν, αλλά μήτε που προσέχουνε στα έργα της τέχνης. Όμως κι ο τεχνίτης που σέβεται τον έαυτό του δε γράφει για τον τωρινόν αναγνώστη μονάχα... Τό πολύ πλήθος αναίσθητο. Μόνο οι διαλεχτοί καταλαβαίνουν. Βασιλεύει ή κοινοτοπία και ή προστυχιά. Κανείς δε μ' έννοιε! Αίσθάνομαι πώς είμαι απομονωμένος. Σκοπός μου ή τέχνη μου· ούτε δεξιά ούτε άριστερά βλέπω. Καθένας τό δρόμο του. 'Ο δ' χ λ ο ε βρίςκεται και σ'αυτούς ακόμα που πιό κοντά μας είναι κ.τ.λ. κ.τ.λ.» Σ'αυτά επάνω τὰ μοτίβα ξεδιπλώνει τὰ μουσικά του άστραπόβροντα κατά του κόσμου ο Φλωμπέρ, ένας από τους υπάτους της νεολατινικής τέχνης διδάσκαλος. Και σφραγίζει τὰ λεγόμενά του έντονώτατα ο πιό άσχεσμένος του μαθητής, όχι κανείς δυσκολοπρόσιτος στον κόσμο, άλλ' ο δημοτικώτατος Μωπασσάν. «Σήμερα ο κόσμος δεν καταλαβαίνει τί θά πη κ α λ λ ι τ έ χ ν η ς. Τό νόημα της τέχνης, τόσο λεπτό, τόσο δύσκολο, τό άπιαστο και άφραστο, τό χαιρείται μόνο του πνεύματος ή άριστοκρατία.»

'Ακόμα πιό χτυπητά τὰ λέει ο Λεκόντ Δελίλ, ο μέγας ποιητής που

έκαμε για τον έμμετρο λόγον ό,τι έκαμε για τον πεζόν ο φίλος του και όμόχρονός του Φλωμπέρ. «'Η Τέχνη, και τό λαμπρότατο φανέρωμα της ή Ποίηση, μιά πολυτέλεια είναι που μονάχα λιγοστοί τη χαιρώνται.— Οί μεγάλοι μας ποιητάδες κ' οί μεγάλοι μας καλλιτέχνες που φάνηκαν ανάμεσα στο γαλλικό λαό, ποτέ δεν έζησαν από τη ζωή του, ποτέ δε μιλήσανε τη γλώσσα που καταλαβαίνει. Είναι από πνευματικό γένος που ποτέ δε τό αναγνώρισε ο λαός αυτός και πάντα τό καταράστηκε και τό πολέμησε !»

Ό Βρυνετιέρ αποφαίνεται για την ποίηση του Λαμαρτίνου, πώς ο κόσμος μέσα στη Γαλλία, ποτέ δε μπόρεσε να την τιμήση καθώς της πρέπει, γιατί στέκεται ψηλότερα από την αντίληψη του κόσμου. Στο αυτό τέλος, από άλλους δρόμους, φτάνουν μιλώντας για τό Λαμαρτίνον, ο Φαγκέ, ο Λεκόντ Δελίλ, ο Μπουρζέ, ο Λεμαίτρ. «Αν ρωτάτε και για τον Ούγκώ, κανείς δε παραγνωρίστηκε, δε βριστηκε, δεν περιγελάστηκε σαν αυτός. Και είναι κοινωνικός ο Ούγκώ, εκεί όπου ξεχνώντας τη θέση του, κολακεύει ταπεινά τό γαλλικό λαό και τους Παρισιάνους του. 'Η παρατήρηση είναι του νεοκαντικού φιλοσόφου Ρενουθιέ που δύο τόμους έγραψε για τον ποιητή και για τον φιλόσοφον Ούγκώ. Και δημοτικόν έκαμε τον Ούγκώ ή Πολιτική πρώτα πρώτα, και ύστερα ή Μούσα· όχι ή Μούσα ή διανοητική που του φύσηξε τους υπέρλαμπρους στίχους του «Σατύρου» και των «Δακρύων στη νύχτα», αλλά ή Μούσα της έρωτικής ρομάντσας και της αισθηματικής κοινοτοπίας.

Ό Έδμόνδος Γκογκούρ, ένας από τους μάγους της «écriture artiste», που την πένα μεταχειρίστηκε σα χρωστήρα και σα σμίλη, όταν κάποτε ρωτήθηκεν, άπεκρίθηκε στρογγυλά πώς αμόνο στην άτομική, στη μοναχική, στην ξεχωριστή προσπάθεια, στην ξεχωριστή εργασία πιστεύει· ο δε Θεόφιλος Γωτιέ, αν ήταν «ο άψογος ποιητής και γόης τέλειος των γαλλικών γραμμάτων, κατά την άφιρωτική προσφώνηση του Βωδελαίρ, τούτο δεν εμπόδιζε να είναι, καθώς πάλι τό είπεν ο Φλωμπέρ, «άπολύτως άγνωστος λογοτέχνης». Όσο για τό Βωδελαίρ, είναι κι αυτός από τη φυλή των ποιητών που ακολουθούνε τό δρόμο τους, ήρεμα, μ' όλο τον ενάντιον άνεμο και τὰ ενάντια ρέματα, χωρίς να κούνε ταναθέματα μερικών και χωρίς να τους ξαφνίξη ή παραζαλισμένη σιωπή του πλήθους». Ό λόγος είναι του Λεκόντ Δελίλ.

'Από την ποίηση του Βωδελαίρ, την άκατανόητη στους άμυήτους, πήρεν έδω και είκοσι χρόνια τό σύνθημα ή ποιητική τέχνη των συμβολιστών, μέσα στους όποιους υπάρχουν αναγνωρισμένης και τραής αξίας τεχνίτες, όσο κι αν τρέχη τώρα καθένας τους δρόμο δικό του και διαφορετικό. Τό λόγο του Κήτς «ή φαντασία μου είναι μοναστήρι, και του μοναστηριού έγώ είμαι ο καλόγερος», μου φέρνει στο νού ή νεώτατη ποιητική σχολή των Γάλλων, ζωντανή διαμαρτύρηση κατά της κοσμικής τυραννίας και άρνηση μεγαλόφωνη της θεωρίας που θέλει τους Γάλλους κοινωνικώτατους. 'Απλώς περιορίζομαι να σημειώσω σήμερα τρία, τὰ σημαντικώτερα, όνόματα της νέας γαλλικής λογοτεχνίας· τόνονα του Ρενιέ, του Ούγκώ σα να είπούμε του συμβολισμού, όταν χτυπή την

άνοητην ἀξίωσιν τῶν ντιλετάντηδων τοῦ κόσμου νὰ κρίνουν ἔργο θαυμαστὸν ὅσο καὶ σκοτεινὸ, σὰν ἐκεῖνο τοῦ Μαλλαρμέ· τὸνομα τοῦ Μωρεάς, ποῦ εὐλόγησεν ἡ χάρις τοῦ Ρονσάρ μαζί καὶ τοῦ Σενιέ, ὅταν περήφανα χαρακτηρίζη μέσα στοὺς στίχους του τὴν τέχνην του «καλοδουλεμένη καὶ βδελυχτὴ στὸ χυδαῖο πλήθος»· τὸνομα τοῦ Ρεμύ δὲ Γκουρμόν, τοῦ Σαιντμπέθ τῆς νέας τέχνης, ὅταν ἄσφοδ' ἀποφαινεταί πως ἡ τέχνη εἶνε χάρισμα ἐξαιρετικὸ γιὰ τοὺς ἐξαιρετικούς.

Τὸ συμπέρασμα καὶ τοῦ περυσμένου καὶ τοῦ σημερινοῦ μου ἄρθρου μπορεῖ νὰ χωρήσῃ στὰ λίγα τοῦτα: Ναί· ὁ ποιητής, καὶ καθένας τοῦ καλλιτεχνικοῦ λόγου δουλευτής, δὲ μπορεῖ παρά νὰ εἶνε, ἔτσι φυσικὰ καὶ σὰν ἀπὸ τῆ μοῖρά του, καταφρονητής τοῦ κόσμου, καὶ μόνον τῆ φιλολογικῆ του συνείδησιν ν' ἀκούη· ἀλλὰ μήτε ὁ ποιητής κι ὁ καλλιτέχνης πρέπει γιὰ τοῦτο μάταια νὰ περιφανεύεται, πολὺ δὲ περισσότερο δὲν πρέπει δειλὰ γιὰ τοῦτο ν' ἀπελπίζεται· μήτε κι ὁ κόσμος νὰ νομίζῃ πῶς προσβάλλεται ἢ πῶς παραγνωρίζεται ἢ πῶς κακὸ πάθαίνει ἀπὸ τὸ καταφρονητικὸν αὐτὸ στάσιμον τοῦ ποιητή. Ἐξεναντίας ὅσοι γνωρίζουν καὶ ἀγαποῦν καὶ σέβονται τὴν τέχνην, καὶ ἀδυνατοῦνε νὰ καταλάβουν τέλεια καὶ σπουδαία τῆ ζωῆν, ἀστόλιστη ἀπὸ τὰ μάρματα τῆς τέχνης ἄνθη, πρέπει μιὰ παράκλησιν νυχτόημερα νὰ ὑψώνουν ἐγκάρδια πρὸς τοῦ Ὁραίου τῆ θεά: νὰ συγκρατῆ ὅσο μπορεῖ ζωηρότερη τὴν καταφρονησιν τοῦ ποιητῆ κατὰ τοῦ κόσμου. Γιατὶ εἶνε τοῦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς ὑπέρτατους ὄρους γιὰ τῶν ὠραίων καὶ τῶν ἀθάνατων ἔργων τῆ γέννησιν.

Κωδῆς Παλαμῆς

## ΑΣΜΑ (\*)

## ΑΣΜΑΤΩΝ

ΥΠΟ Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

15

Ποτὲ πλέον δὲν θὰ μποῦμε σὲ βάρκα, ποτὲ πλέον δὲν θὰ ἀγαπηθοῦμε στὴ θάλασσα. Θέλω ἡ ἡμέρα αὐτὴ νὰ μένη ὑψηλὴ καὶ μόνη σὰν ὑψηλὴ κορυφὴ κυπαρίσσου μέσα στὴν ὄλην ἔκτασιν τοῦ πάθους μας.

Ἐνθυμεῖσθαι πῶς ἡ νεότης καὶ ἡ ζωὴ μᾶς ἔρριψαν τρελλὰ μέσα στὸ μικρὸ ἐκεῖνο ξύλον καὶ πῶς τὰ κουπιὰ μᾶς ἐμέθυσαν καὶ πῶς ἡ θάλασσα ποῦ ἐφοικιοῦσε ὄλη καὶ ἐλιποψύχει καὶ ἔθνησε μὲ νάζια ὄφρων τριγύρω στοὺς βράχους μᾶς ἔσυρε μακρὰν καὶ πῶς τὰ κύματα ἤρχοντο ἕνα ἕνα καὶ ἐθώπευαν τὴν ράχιν τῆς βάρκας, ἡ ὁποία ἐγλύστρα καὶ ἀνετρίχιαζε ὡς γαλῆ ὑπὸ λεπτὴν καὶ σοφὴν θωπεῖαν χειρῶν;...

\* Βλέπε τὸ «Περιοδικὸν μας» τεῦχος 8ον τῆς 15 Ἰουνίου.

Ἐπειτα ἔρριψαμεν τὰ κουπιὰ μακρὰ καὶ ἡ βάρκα ἐκλυδωνίσθη.

Καὶ θυμᾶσαι τότε;

Ἦταν ἡ θάλασσα ἀπέραντη καὶ μυστικὴ καὶ τίποτε ἄλλο σὲ ὄλο τὸ χάος τὸ ἀδημιούργητο παρά ἡ θάλασσα καὶ ὁ οὐρανὸς ἐπάνω—δύο ἄπειρα κυανᾶ, ἀντικατοπτρίζοντα αἰώνως τὴν ἀοριστίαν καὶ τὴν οὐψιν τῶν ἐπιθυμιῶν των.

Ἐκλίνα τότε εἰς τὸ σῶμα σου καὶ μιὰ σιγὴ ἐπηκολούθησε, μιὰ σιγὴ ζωντανὴ καὶ μιὰ ἔκστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ὀφθαλμοί μου ἀτενῶς ἐβυθίζοντο εἰς τὰ ἄρρητα τοῦ ὕδατος καὶ οἱ ὀφθαλμοί οἱ ἰδικοί σου εἰς τὰ ἄρρητα τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ θάλασσα μοῦ ἐφάνη τότε ὡς ἕνα ὀλόκληρον καὶ μεγάλον ἐπωαστήριο ἐρώτων καὶ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι μέσα τῆς ὄλαι αἱ ἄγνωστα καὶ ἀόρατα ζῶα, ὄλοι οἱ κόσμοι τῶν ἰχθύων καὶ αἱ κοινωναὶ τῶν ἀκτινωτῶν καὶ τὰ πλήθη τῶν πρωτοζῶων ἦσαν ἐνωμένα εἰς ἀγάπας καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἐκχυνομένων ἐκτάσεων των καὶ ἐκ τῶν γονιμοποιήσεων των ἐλάμβανεν ἡ θάλασσα τὸ χρῶμα ἐκεῖνο τὸ γαλακτόχρου καὶ ἔφρισε καὶ ἐσπαρτάρει καὶ ἐγαργαλλίζετο ἐνῶ ἡ πρῶρα τὴν διέσχισε. Διότι ἦτο ἔμφυγος ἡ θάλασσα καὶ ἡ πρῶρα μας ξεύρω ὅτι διέσχισε διαρκῶς ὡς μίαν. ἔνωσιν καὶ ὡς ἕνα σπασμὸν ζωντανῶν καὶ ἐναγκαλισμένων ὑδάτων.

Καὶ τότε μέσα εἰς τὴν θερμότητα καὶ μέσα εἰς τὴν σιγὴν καὶ μέσα εἰς τὸ σπαρτάρημα τῶν ἀοράτων ἐρώτων ἡ ἀγάπη ἡ ἰδικὴ μας ἠύρυνθη, ἐφούσκωσε, ἠπλώθη, ἐκυριάρχησε ἄνωθεν τοῦ κύματος καὶ ἔγινε ὡς τὸ πρωτογενὲς πνεῦμα τῆς δημιουργίας, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐφύσησε ἄνωθεν τῶν νεκρῶν ὑδάτων τὴν πρώτην ἡμέραν.

Καὶ ὅπως ἐκυπτα ἐπὶ σοῦ εἶδα ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν σου ὄλον τὸ κυανοῦν τῶν δύο στοιχείων καὶ ἐνόμισα ὅτι ἐναγκαλιζόμεν αὐτὴν τὴν θάλασσαν, ὅτι ἐφυλάκιζα ἐντὸς τῶν βραχιόνων μου τὸ ὕδωρ τὸ ἀσταθὲς καὶ ὅτι ἐντὸς τῶν χειρῶν μου ἐσπασμῶδες ἕνα κύμα.

Καὶ ἐνόμισα ὅτι εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ παραληρισμοῦ τὸ ξύλον τὸ εὐθραυστον, ὁ μικρὸς φλοιὸς ἔφραγε, ἐξηφανίζετο κάτωθεν μας, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἡδονῆς μᾶς ἐκράτει μετεώρους καὶ μόνους ὑπεράνω τοῦ ὕδατος ἐν μέσῳ τῶν δύο κυανῶν καὶ ὅτι ἐκεῖ συνενοῦντο διὰ πρώτην φορὰν διὰ μέσου τῶν σωμάτων μας εἰς ἕνα πανίσχυρον καὶ ὀλοκληρωτικὸν φίλημα τὰ δύο ἄπειρα, τὰ ὁποῖα ἀντικατοπτρίζοντο χωρισμένα ἀπὸ χιλιετηρίδας—ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Θάλασσα.

16

Ἄφησέ με νὰ λύσω αὐτὸν τὸν κόμβον. Θέλω νὰ πέσῃ τὸ φόρμα. Ὅχι μὴ μὲ βοηθήσῃς μὲ τὰ χέρια σου. Θέλω νὰ σὲ ἐκδύσω ἐγὼ ὀλόκληρον καὶ θέλω νὰ νομίσω ὅτι σὲ δημιουργῶ διὰ μίαν στιγμὴν, καὶ θέλω νὰ ἐκτυλίξω μόνος τὸ θαῦμα τῆς γυμνότητός σου.

Ἐνας τρόμος μὲ καταλαμβάνει εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἴδω τὴν σάρκα σου, ὅτι θὰ ἴδω ὄλην σου τὴν σάρκα, ὅτι θὰ νικήσω καὶ θὰ καταρρίψω ὄλα αὐτὰ τὰ καλύμματα, ὅτι θὰ γλυστρίσω μὲ τὰ χέρια μου τοὺς πέπλους καὶ ὅτι θὰ ἐνώσω τὸ φῶς μὲ τὴν ἐπιδερμίδα σου, θὰ σὲ ἐνώσω



ἀγνώως μόνον μὲ ἓνα μου βλέμμα.

Θέλω προπάντων νὰ σύρω αἰφνιδίως ἀπὸ τὸν ὄμιον σου τὸ ὕφασμα, καὶ θέλω ὡς ἓνας ριζᾶς χρυσοῦ νὰ ἀναδύσῃ αἰφνιδίως ὅλη ἡ γραμμὴ τῶν λαγόνων σου καὶ θέλω διὰ μιᾶς νὰ φωτίσῃς ὡς σελήνη μὲ ὅλην τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ἐπιδερμίδος τῶν ὀστέων σου.

Ἔτσι εἶσαι τὸ ὄψρον τὸ ὑπέρτατον, ἓνα ὄψρον θεῖον καὶ τρέμω νὰ σὲ πλησιάσω. Ἔγω τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὅποιαν εἶχον οἱ μεγάλοι γίγαντες γλύπτει τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, ὅταν αἱ θεαὶ εἰς ἓνα αἰώνιον μείδιμα ὠρθοῦντο ἐν ὀδῆξ ἔμπροσθέν των, ἀλλὰ ἔγω καὶ τὸν τρόμον τὸν θεῖον τὸν ὅποιον ἠσθάνοντο, ὅταν τὰ μάρμαρα ἐζωντάνευαν ἔμπροσθέν των καὶ μετεβάλλοντο εἰς Γαλατείας ἐμφύχους.

Δῶσε μου τὴν χεῖρα σου μόνον, δῶσε μου ὅλην σου τὴν χεῖρα, διότι θέλω νὰ τὴν σφίξω πολὺ, δῶσε μου τὰς δύο σου χεῖρας διὰ νὰ σὲ προσελκύσω ἐπὶ τοῦ στόματός μου. Ναί, δῶσε τὸ στόμα σου, θέλω τὸ στόμα σου, διότι θὰ ἀναποδογυρῶ τὸ κεφάλι μου καὶ θὰ πῶ ἐξ αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὄχι, ἡ καλλονὴ σου μοῦ κἀμνει φόβον ἔτσι ὀλόκληρος εἰς τὸ φῶς σήμερον. Ἡ καλλονὴ σου μοῦ κἀμνει φόβον ὅσον ἅν κἀτι τι ὑπερβολικὸν καὶ ἡ σὰρξ σου ὀλόκληρος ὡς ἀνθεὶ ἐλευθέρα μοῦ δίδει τὴν ἀγωνίαν ὅτι δὲν θὰ τὴν ἀποκτήσω ποτὲ ὀλόκληρον.

Θέλω μᾶλλον νὰ σὲ σκεπάσω, νὰ σὲ σκεπάσω, νὰ ριζῶ ἐπάνω σου ὅλα τὰ φορέματα, νὰ σὲ καλύψω μὲ ὅλους τοὺς πέπλους καὶ νὰ μὴν ἀφίσω παρὰ μόνον μίαν γωνίαν τῆς σαρκός σου, μίαν μικρὰν λίμνην χρυσοῦ μέσα εἰς τὸ ὕφασμα—τόσον μόνον ὥστε νὰ κολλήσω τὰ χεῖλη μου.

Ἡ σὰρξ σου δίδει μίαν ἀγωνίαν καὶ ἓνα ψῦχος ὅταν τὴν παίρνει κανεὶς γυμνήν, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι μόνον ἓνας θεὸς θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν λάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Θὰ κλεισῶ μάλιστα καὶ τὰ παράθυρα καὶ θὰ βυθισθῶμεν εἰς τὴν κλίνην, μέσα εἰς τὸ σκότος καὶ θὰ φάξω διὰ νὰ σὲ εὕρω καὶ θὰ ἐνταφιασθῶμεν ἀγνωστοὺντες ὁ ἓνας τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἡδονὴν καὶ εἰς τὴν νύκτα.

## 17

Θέλω νὰ σημειώσω τὸ σῶμα σου μὲ μίαν σφραγιδα ἡδονῆς ἀνεξάλειπτον. Τὸ στόμα μου θέλω νὰ καίῃ ὡς σίδηρος καὶ θὰ σοῦ δώσω φιλήματα καταβρωτικά, τὰ ὅποια θὰ κατέχουν τὴν σάρκα σου αἰωνίως. Ναί ὅλον σου τὸ σῶμα πρέπει νὰ μοῦ ἀνήκῃ καὶ θέλω νὰ πλέξω εἰς τὰ δίκτυα τῶν βραχιόνων μου καὶ τῶν ἐναγκαλισμῶν μου τὰς χεῖρας σου καὶ τὴν κεφαλὴν σου καὶ τὸν κορμὸν καὶ τὴν σάρκα σου ὅλην.

Θὰ ἐκτυλίξω ἐπὶ σοῦ ὅλην τὴν δυνάμιν τῶν μυῶν μου καὶ ὅλην τῶν χειρῶν μου τὴν παραφορὰν καὶ ὅλην τὴν δίψαν τῶν ἐπιθυμιῶν μου καὶ θὰ σὲ καθέξω μὲ ἓνα τρόπον ὑπεράνθρωπον. Ἡ φιλοδοξία μου ἡ ὑπέροχος, εἶνε νὰ σοῦ ἀφίσω μίαν ἀνάμνησιν εἰς τὴν σάρκα, μίαν ἀνάμνησιν αἰώνιαν νὰ σβύσω διὰ μιᾶς ὅλα τὰ ὄνειρα τῆς σαρκός σου, νὰ κορέσω ὅλους τοὺς πυρετοὺς ὅσους ὄνειρεύθῃς, νὰ πληρώσω ὅλους τοὺς πόθους, νὰ γεμίσω τὸ ποτήρι τῆς ἡδονῆς ὅλον τὸ κεφάλαιον τῆς εὐαισθησίας, τὸ ὅποιον ἔχεις, εἰς τρόπον ὥστε τὸ σῶμα σου νὰ γεμίσῃ ἀπὸ ἐμὲ

διὰ τὴν αἰωνιότητα. Θὰ κύψω τόσον ἐπὶ σοῦ καὶ θὰ βάλω τόσον τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν ἐνωσίν μας, ὥστε διὰ παντός εἰς τὰς φλέβας σου θὰ σφύξῃ ἡ ἐπιθυμία μου καὶ τὰ σπλάγχνα σου θὰ ἐπανεστάτουν πλέον κατὰ παντός ἐναγκαλισμοῦ.

Ἔλα, φίλη μου, θέλω νὰ γείνης σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου, θέλω νὰ εἰσέλθω ὡς βασιλεὺς εἰς τὸ σῶμα σου καὶ νὰ μείνω ἀφοῦ καθάρσω τὸ σῶμα σου ἀπὸ κάθε ἀνάμνησιν καὶ ἀφοῦ τὸ πληρώσω μὲ τὸν πυρετὸν μου.

Μόνον ὑπὸ τὴν ἐποψίν αὐτὴν θέλω νὰ εἶσαι ἡ δούλη εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς σαρκός, θέλω νὰ εἶμαι ὁ ὀδοτὴρ ὁ ὑπέρτερος καὶ ὁ ἀνεξάλειπτος ἐκεῖνος ὅστις χύνει εἰς τὸν τύπον του τὰς σάρκας καὶ σημειώνει διὰ παντός ὅλα τὰ κύτταρα καὶ ὀλητηριάζει μὲ τὴν ἐπιθυμίαν του ὅλον τὸ αἷμα καὶ σβύνει διὰ παντός πᾶσαν ἀνάμνησιν καὶ πᾶσαν οἴψαν.

Καὶ ἄς συνενωθῶν τὰ χεῖλη μας σφοδρότερον ἀπόψε καὶ ἄς γεμίσῃ τὸ ὀστέον ὅλον ἀπὸ τὴν ἔκστασιν καὶ ἀπὸ τὸν πρκαληρισμὸν μας.

## 18

Θέλω νὰ πᾶμε μακριὰ στὴν ἐξοχὴ καὶ νὰ κουρασθῶμε περιπατοῦντες καὶ ἔπειτα νὰ ἐνωθῶμε στὰ χόρτα. Θέλω νὰ σὲ ἐνώσω μὲ ὅλας τὰς ὀξείας ὀσμᾶς τοῦ δάσους, θέλω νὰ ἀφίσω τὴν ἡδονὴν μας μέσα στὸν θυμὸν καὶ στὸν ὀρίγανον καὶ θέλω νὰ κυλισθῶμε ἐπάνω σὲ ξηρὰ κλαδιὰ, νὰ ξεζουμίσωμε χόρτα κάτωθέν μας καὶ θέλω ἀκόμη νὰ κεντηθῶμε ἀπὸ τὰ ἀγκάθια καὶ θέλω ἂν εἶνε δυνατόν, ἐν μέσω σπασμῶν, μέσα σὲ παπαρούνας καὶ σὲ σταγόνας αἵματος, νὰ συμμαθέξουν καὶ τὰ φυτὰ εἰς τὴν ἡδονὴν μας.

Ἐπάρχουν χόρτα ποῦ θάπτουν καὶ ποῦ σκεπάζουν τὴν ἡδονὴν, ὑπάρχουν λάκκοι κατοικοῦμενοι ἀπὸ ἐντομα μόνον εἰς τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ κυλισθῶμεν μὲ μόνον τὸν οὐρανὸν ἐπάνωθέν μας καὶ εἶνε καὶ ἡμερα φύλλα μαλακὰ, τὰ ὅποια γαργαλίζουν τὰ σώματα ὅσον βελουδα καὶ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τὰ ὅποια τὰ ἐρεθίζουν ὅσον χέρια καὶ ὑπάρχουν ἄλλα ποῦ τὰ φλογίζουν καὶ τὰ πληγώνουν ὅσον ἐναγκαλισμοὶ μανιακῶν.

Καὶ θὰ εἶνε ἴσως ἡ πλήρης ἡδονὴ ἐκεῖ κάτω, μέσα στὴν γενναιότητα τοῦ ἀέρος, εἰς τὸ βρόμβισμα τὸ μυστηριώδες τῶν ἀοράτων ἐντόμων τῶν μεθυσμένων ἀπὸ φῶς, τῶν ζευγαρωμένων, εἰς τὴν κίνησιν τὴν αἴθρον τῶν φύλλων, εἰς τὸν μακρυνὸν ψίθυρον τῶν συνενωμένων δένδρων.

Εἰς τὴν στιγμὴν τῆς ἐνώσεώς μας εἰς τὸ φευγαλέον δευτερόλεπτον τῆς εὐαισθησίας τῆς ὑπερτάτης, ὅταν ἀνοίγεται τὸ ἄπειρον καὶ ὅταν ἡ ζωὴ ἐκατονταπλασιάζεται, θὰ μᾶς ἀποκαλυφθῶν ἴσως τὰ μυστήρια τῶν χυμῶν, οἱ γάμοι τῶν ἀνθέων, ὅλη ἡ σιγῆ ἢ ἀλλὰ λυσσαλέα ζωὴ τῶν ἀνοργάνων.

Ἐπειτα ὁ ἥλιος θὰ κλεισθῇ ὀλόκληρος πλέον εἰς τὸ φίλημά μας καὶ αὐτὸς μὲ τὸ φῶς του θὰ πληρώσῃ ὅλα τὰ κενὰ τῶν ἐπιδερμίδων μας καὶ αὐτὸς θὰ θερμάνῃ τὴν γῆν τῶν ἐρώτων μας καὶ αὐτὸς θὰ μᾶς χύσῃ τὸ χρυσὸ του κρασί καὶ θὰ μεθύσῃ μὲ τὴν μέθην μας, καὶ θὰ μᾶς εἰσαγάγῃ εἰς τὸν μέγαν χορὸν τῆς ὀργιώσεως φύσεως.



Διότι όνειρεύομαι κυρίως ένα γάμον με την φύσιν όλην, μίαν συμμετοχήν εις τὸ πανηγύρι ολόκληρου τῆς ζωῆς τὴν όποίαν ξεδιπλώνει ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ κύμποι καὶ ὁ οὐρανός, καὶ νομίζω τώρα εις τὴν παραφοράν μου ὅτι θὰ γείνης ολόκληρη ένας καρπός, ένας κορμός δένδρου, ὅτι θὰ εἶνε ἡ κόμη σου ένα υπέρροχον καὶ ζωντανόν φύλλωμα καὶ ὅτι θὰ ἀπολαύσω εις τὰς ἀγκάλας σου καὶ τι πράσινον καὶ ἀρωματωδές, καὶ τι τὸ μετέχον τοῦ χυμοῦ καὶ τῶν ἀνθιδίων καὶ ὅτι θὰ εἶνε ὡς ἡ ἐπάνοδός μας εις τὴν ζωὴν τὴν φυσικὴν ἢ κοινωνία αὐτῆ τοῦ ἀγροῦ.

Ἔλα πηγαίνωμεν εις τὸ δάσος καὶ βάλε ένα φόρεμα, τὸ όποῖον νὰ μὴ προσβάλλῃ τὰ ἄνθη, καὶ ἄς τρέξωμεν προπάντων, ἄς τρέξωμεν ὥστε νὰ φθάσωμεν ἀσθμαίνοντες καὶ νὰ ριφθῶμεν θερμοί, νὰ κυλισθῶμεν τρελλοὶ καὶ νὰ ἐνωθῶμεν με τὰς ρίζας τῆς ζωῆς μέσα εις τὸ χῶμα.

## 19

Μία ἀνησυχία γλυκεῖα περιβάλλει ἐντός μου τὴν εἰκόνα σου καὶ ἡ ἀνησυχία αὐτὴ μεγεθύνεται κάποτε εις ἐφιάλτην, καλύπτει τὰ πάντα, μεταβάλλεται εις ὠκεανόν λήθης καὶ σὲ κρύπτει με ένα μεγάλον πέπλον ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Χθές ὅπως ἤμουν μπροστὰ στὴ θάλασσα καὶ ἔβλεπα τὴν θλίψιν τῶν κυμάτων τῶν χωρὶς ζωὴν, τὰ όποια ἔθνησκον ἄδοξα, ἄνευ στεμμάτων ἀφρῶν, ἠθέλησα ν' ἀναπολήσω καὶ νὰ ὀρθώσω μπροστὰ μου, ἐπάνω ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὴν μορφήν σου.

Καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ πρόσωπόν σου καὶ ἦτο μία ἀγωνία παράδοξος, ένα αἰσθημα ἀδοκίμαστον ἀκόμη, ἡ τελεία ἐκεῖνη λήθη τῶν χαρακτηριστικῶν σου καὶ τῶν θωπειῶν σου.

Καὶ τότε καὶ τι τὸ ὀδυνηρὸν με κατέλαθεν καὶ ἐνόμισα ὅτι ἡ σκέψις εἶχεν ἀναλυθῆ ὡς κηρός εις σταγόνας καὶ ὅτι μου ἔμενε μόνον ὡς όνειρον ἢ αἰσθησις τῆς μορφῆς σου.

Εἶπα τὸ ὄνομά σου ζωηρά, ὑψηλοφώνως ἔμπροσθεν τῶν κυμάτων καὶ με ὅλην μου τὴν θέλησιν ἐπεκαλίσθη τὴν εἰκόνα σου, ἀλλ' ἔμεινε πάντοτε ένα κενόν καὶ ένα χάος εις τὴν σκέψιν μου, καὶ τι ἀόριστον καὶ βεστανιστικόν.

Ἦσο ὡς μία εἰκὼν χαμένη, ένα παστὲλ ἀπὸ τὸ όποῖον μία χεὶρ βαρεῖα εἶχε διέλθῃ ἀναμιγνύουσα καὶ φθειρούσα τὰ χρώματα, μία ἀνάμνησις συγκεχυμένη ἐξ ἐκείνων τὰς όποιās ἔχομεν εις τὰ όνειρα καὶ αἱ όποια φαίνονται λείψανα τῆς ζωῆς τῶν πατέρων μας.

Καὶ ἐκάθησα τότε ὦρας ολόκληρους με ένα φόβον ἄγνωστον ἔμπροσθεν τῆς θλάσσης καὶ σὲ ἐκάλεσα ἀπηλπισμένος καὶ με τὸ πνεῦμα τεταμένον ολόκληρον πρὸς σὲ καὶ σὲ ἐκάλεσα ὡς παιδίον με ἐπιμονὴν καὶ με δάκρυα, χωρὶς ἡ μορφή σου νὰ ἀναδύεται ἀπὸ τὸ χάος. Καὶ σὲ ἐκάλεσα μέχρις ὅτου ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν τῆς μελαγχολίας καὶ τὸν τρόμον, οἱ ὀφθαλμοί μου ἤρχισαν νὰ σκοτίζονται καὶ ἔβλεπον κύκλους ἰριδοχρῶμους ἄνωθεν τῶν κυμάτων. Ἦσο ἡ μεγάλη ἄγνωστος ἡ όποια ἐπλήρου τὸ σῶμα μου ολόκληρον, τὴν όποίαν ἡ ψυχὴ μου εἶχεν ἀπορροφήσῃ καὶ τῆς όποιās δὲν ἄφινε ζηλοτύπως οὔτε τὴν ἀνάμνησιν. Καὶ ὠρμησα τρέχων

τότε, με φόβον, βέβαιος ὅτι σὲ ἔχασα ἀνεπιστρεπταί, ἔντρομος ὡς νὰ ἀφυπνιζόμεν ἀπὸ όνειρον καὶ εἶδες ὅτι σὲ ἐφόβισα εις τὴν ὀνειροπόλησιν σου ὅταν σὲ ἤυρα ἐκεῖ ἔμπροσθεν τοῦ παραθύρου καὶ σὲ ἐνηγκαλίσθην με βραχίονας συνεσφιγμένους καὶ σπασμωδικούς, ὡς παιδίον τὸ όποῖον ἐπανεύρισκε τὴν μητέρα του.

Καὶ με κατέκλυσε αἰφνης ἡ ἀνάμνησις σου ὡς τὸ ὕδωρ ἀναβρυτηρίου τοῦ όποῖου ἀνοίγουν τὴν δικλείδα καὶ τὸ πρόσωπόν σου με ἐγέμισε πάλιν ολόκληρον.

Καὶ θέλω νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλείψω πλέον, θέλω νὰ μὴ μου λείψῃ πλέον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ θέλω νὰ εἶμαι πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ὀφθαλμῶν σου καὶ νὰ ἀναπνέω εις τὸν ἀέρα σου, διότι αἰσθάνομαι ὅτι θὰ ἀπέθνησκον ἂν πάλιν ἐδοκίμαζον τὸν θάνατον αὐτόν τῆς ἀναμνήσεώς σου ἂν ἦσο πάλιν ἡ νεκρὰ τοῦ ἐγκεφάλου μου, ἂν εἶχον πάλιν τὴν παράδοξον αἰσθησιν τοῦ πλάσματος τοῦ ἔξω τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, τοῦ αἵλου, τοῦ όποῖου τὸ πρόσωπον σκιαζεὶ μεγάλον τὸ παραπέτασμα τοῦ μυστηρίου.

## 20

Τώρα φίλη μου ποῦ δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ κάμωμεν καὶ ποῦ ἡ σκοτία ἐξαπλοῦται καὶ ποῦ καὶ τι ὡς ἀόρατος βομβισμός, τὸν όποῖον δὲν δύναται κανεὶς νὰ προσδιορίσῃ ἀνέρχεται ἐκ τῆς πόλεως κάτω, θέλεις νὰ κλαύσωμεν;

Ναὶ θέλεις νὰ κλαύσωμεν ἀφοῦ δὲν ἔχομεν νὰ κάμωμεν τίποτε ἄλλο;

Ναὶ νὰ κλαύσωμεν, φίλη μου, ἄκοπα γλυκὰ δάκρυα, ένα κλάμα σιγαλὸ ποῦ νὰ εἶνε σὰν μία ἄνθησις μειδιῶσα μαργαριτῶν, ένα κλάμα εις τὸ όποῖον θὰ ξαλαφρώσωμεν τὸ σῶμα μας σιγά, ὄχι ἀπὸ τὰ δάκρυά μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ δάκρυα τὰ σκοτεινὰ, τὰ ἀόριστα ποῦ ἔρχονται εις τὰ μάτια μας χωρὶς αἰτίαν ἔμπροσθεν τῶν ὠραίων τοπίων, ἀπὸ τὰ δάκρυα, τὰ όποια δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κλαύσουν οἱ πατέρες μας, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀποθήκην τῆς μελαγχολίας τῆς γενεᾶς. Θὰ κλαύσωμεν ἴσα ἴσα διὰ νὰ ὑγράνωμεν καὶ νὰ κάμωμεν βαθύτερα τὰ μάτια μας καὶ διὰ νὰ κάμωμεν τὰς κόρας μας νὰ εἰσδύσουν μακρύτερα εις τὰ σκότη τὴν ὠραν τῆς ἠδονῆς.

Καὶ θὰ κλαύσωμεν ἀνθέλης ἄλλως τε ὄχι χωρὶς αἰτίαν, θὰ κλαύσωμεν ἀπεχρώσεις φωτός καὶ ἤχου, θὰ ἀλαφρώσωμεν τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ τὴν ὠραίαν δύσιν τὴν όποίαν εἶδομεν πρὸ ὀλίγου καὶ ἡ όποια μᾶς ἔχυσε ἀποπνικτικόν τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐντός μας καὶ θὰ κλαύσωμεν ἀκόμη διὰ τοὺς μικροὺς ἐκείνους ὀρυγμούς τῶν κυνῶν καὶ θὰ κλαύσωμεν διὰ τὰς προσπαθείας τῆς πόλεως κάτω ἐκεῖ, ἡ όποια μᾶς ἀποστέλλει μόνον ένα ἀσυνείδητον ψιθυρισμόν. Καὶ τὸ σῶμα μας θὰ ἀνατριχιάσῃ ριγηλῶς καὶ ἠδονικῶς ὑπὸ τὰ δάκρυα καὶ οἱ ἐναγκαλισμοὶ μας θὰ γίνον βαθύτεροι.

Ἄλλὰ πρόσεξε μήπως ἐνθυμηθῆς μόνον τὴν ζωὴν σου, πρόσεξε μήπως ἐνῶ κλαίεις ἠρέμα, ἔλθουν εις τὴν μνήμην σου αἱ εἰρωνεῖαι τῶν ἀναμνήσεων, μήπως σὲ πνίξῃ τὸ ρεῦμα τοῦ παρελθόντος καὶ ἀντηχήσουν εις τὰ ὦτα σου τὰ πράγματα, τὰ όποια δὲν ἔκαμες, ἡ χαρὰ τὴν όποίαν δὲν ἀπῆλαυσε καὶ ἔλθῃ εις τὴν φαντασίαν σου υπέρροχος ἡ αἰσθησις τοῦ θανάτου,

τὸν ὁποῖον ροφῶμεν καὶ σήμερον μὲ τὴν ἡδονὴν καὶ φανταθῆς τὴν φθορὰν τὴν ὁποῖαν ὑφίστασαι εἰς τὰς ἀγκάλας μου.

Καὶ πρὸ πάντων ἄς μὴν ἔλθῃ τὸ μέλλον καὶ ὁ θάνατος, διότι τότε τὰ δάκρυά σου θὰ γίνουν πικρὰ καὶ θὰ ἀναταραχθῇ ὁ μέγας πυθμὴν τῆς λύπης καὶ θὰ ξεχυθοῦν τότε τὰ δηλητήρια τὰ ὁποῖα καλοῦν τὰ μάτια καὶ θὰ ποτίσῃ τὸ σῶμα σου ἡ ἀγωνία καὶ θὰ σφιχθοῦν τὰ χέρια τὰ ἄόρατα, τὰ ὁποῖα πνίγουν τὴν καρδίαν κατὰ τὰς ὥρας τῶν ἀναποτρέπτων ἀπωλειῶν καὶ θὰ γονατίσῃ τότε τὸ σῶμα σου ὑπὸ τὴν αἰσθησιν τῆς δυστυχίας τῆς αἰωνίας.

Ὅχι νὰ κλαύσωμεν ἂν θέλῃς, φίλη μου, ἤρεμα δάκρυα, δάκρυα γελαστά καὶ θὰ παίξωμεν μόνον μὲ τὴν λύπην καὶ θὰ παίξωμεν μὲ τὴν μελαγχολίαν, ἀλλὰ μὲ προσοχὴν, ὡς μὲ ἐγγχειρίδιον ἐπικίνδυνον τοῦ ὁποῖου ἡ αἰχμὴ ἢ θανατηφόρος αὐξάνει τὴν ἡδονήν.

Καὶ ἀφοῦ κλαύσωμεν ὀλίγον, θὰ ἐνώσωμεν τὰ πρόσωπά μας κατόπι καὶ θὰ πλωμεν ὡς μεθυστικά τὰ δάκρυά μας καὶ θὰ ἴδωμεν βαθειὰ μέσα εἰς τὰ μάτια μας καὶ τότε τὸ πρόσωπον μας τὸ ὑγρὸν θὰ εἶνε ὡς ἓνα ἀτελεύτητον κάτοπτρον ἡδονῆς.

Καὶ ἔλα, φίλη μου, νὰ κλαύσωμεν διὰ νὰ φρικιάσωμεν.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

N. Ἐπισκοπόπουλος

ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΩΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΦΥΔΗΣ.  
\* ΥΠΟ Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ.

Ἦλθε ἀπ' τὴν πόλιν νιὸς πρᾶματευτῆς  
μὲ διαλεχτὴ πρᾶματεία,  
μ' ἀσημικὰ καὶ χρυσικὰ  
καὶ μὲ γλυκὰ καὶ μαῦρα μάτια.

Κ' οἱ νιὸς ποθοπλαντάζουν τοῦ χωριοῦ  
στὶς πόρτες καὶ στὰ παραθύρια,  
κ' οἱ παντρεμένες  
ξενυχτᾶν γιὰ τὰ σμιχτὰ γραφτὰ του φρύδια.

Τρίζωστη ζώνη ὀλόχρουση φορεῖ  
σὲ δαχτυλίδι μέση,  
καὶ λιὰ ἡ ὠραία ἡ χήρα δὲν βαστᾷ:  
— πρᾶματευτὴ, πολὺ μ' ἀρέσει  
ἡ ζώνη ποῦ φορεῖς κι' ὅ,τι νὰ πῆς  
σοῦ τάζω κι' ἄλλα τόσα...  
— δὲν τὴν πουλῶ μὲ οὐδὲ φλουριά  
μὲ οὐδ' ὄσα κι' ἄλλα τόσα γρόσα  
ἔτσι, ὠραία ὠραία, πῶς νὰ σὲ πῶ  
ρόδον ἢ κρίνο;

ἓνα μου κόστισε φίλι  
κι ὅπου εὔρω δυὸ τὴ δίνω...  
— σύρε ταχιά στὴν Ὠρια-τὴ-Σπηλιά  
πρᾶματευτὴ μὲ τὰ ὄρια μάτια  
καὶ κεῖ σοῦ φέρνω τὴν τιμὴ  
καὶ παίρνω τὴν πρᾶματεία.

Τραβάει ταχιά στὴν Ὠρια-τὴ-Σπηλιά  
καὶ στοῦ μεσημεριοῦ τὴ στάλα  
φτάνει στὴν Ὠρια-τὴ-Σπηλιά  
σὲ μουλα χρυσοκάπουλη καβάλα.  
Δένει τὴ μουλα στὴ ξυνομπλιά  
ποῦ ἠσκιώνει ἐμπρὸς στὸ σπῆλιο,  
στὰ μάτια του, ποῦ τὸν πλανᾷ,  
βάζει συχνὰ τὸ χέρι ἀντῆλιο  
καὶ τρώει καὶ τρώει τὴ στράτα τοῦ χωριοῦ,  
δὲν φαίνεται κι οὐδὲ γρικιέται  
καὶ μπαίνει μέσα στὴ σπηλιά  
κι ἀποκοιμιέται ..

Μέσα στὴ στοιχειωμένη τὴ σπηλιά  
ποῦ ἀποσταμένος γέρνει,  
ὑπνος τὶς φέρνει, ὑπνος τὶς παίρνει:  
Νεραΐδες περδικόστηθες, σπητῆς  
καὶ μαρμαροτραχήλες,  
ἀνήσκιωτα κορμιά, ἀδειανὰ  
διανέματα κι ἀνατριχίλες,  
στὶς κομπωτῆς πλεξούδες τῶν φοροῦν  
νεραΐδογένεματα καὶ πολυτρίχια  
κ' ἔχουνε κρίνους δάχτυλα  
κ' ἔχουν ροδόφυλλα γιὰ νύχια  
Καὶ μιὰ, ἡ Ἐξωτέρα ἡ Παγανὴ,  
παγᾶνα τοῦ θανάτου,  
χτυπᾷ τὸν νιὸ πρᾶματευτὴ  
καὶ παίρνει τὰ συλλοϊκά του...

Τώρα στὴ χώρα ὁ νιὸς πρᾶματευτῆς  
κλαίει καὶ λέει πάλι ἐκεῖνο:  
— ἓνα μου κόστισε φίλι  
κι ὅπου εὔρω δυὸ τὴ δίνω,  
τὴ ζώνη ποῦ πλεξε ἡ καλὴ—ὦ ἓνα φίλι,  
ἡ ἀρραβωνιαστικιά μου,  
μὲ πλάνεσε μιὰ ξωτικιά στὴν ξενυτεία  
καὶ πῆρε τὰ συλλοϊκά μου!

I. N. Γρυπάρης



## ΠΑΡΑ ΘΙΝ' ΑΛΟΣ

ΥΠΟ Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Ἡ χώρα πέραν ἀπλώνεται ἤσυχη καὶ σιωπηλή, σκεπασμένη μὲ τὸ δειλὸ ξεψύχισμα τῶν ἀστρῶν.

Τὴν ἔχω μπροστά μου κάπως, κλίνοντας ἐλαφρὰ πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ τέταρτο τοῦ προσώπου μου.

Καὶ περιγράφοντας εἶται τῇ θέσῃ μου, δὲ θέλω τίποτε ἄλλο νὰ πῶ, παρὰ πῶς ἀγνάντια μου ἔχω τὴ μεγάλη θάλασσα.

Ὅπως νοιώθεις, τίποτε δὲν ἄλλαξεν ἀπὸ τὴν παλαιὰ μου ζωὴ ποῦ νοσταλγοῦσεν—ὅπως νοσταλγεῖς καὶ σύ—πάντοτε τὸ στοιχεῖο τῶν στοιχείων, καὶ ποῦ τὴν ἡμέρα καὶ νύκτα ἐκεῖ σέρνεται, ὀπίπλα στὸ στερνὸν ἀζευγάρωτο κύμα.

Ὡ καὶ νὰ μπορούσες νὰ ἐβλεπες αὐτὴν τὴν ὄραν, τὴν ἀπέρηντη ὀριζήτικη ἔκτασι, ποῦ σμίγει μακρὰ, πολὺ μακρὰ τὸν κυρτομένον ὀρίζοντα καὶ ποῦ στρώνεται ἐδῶ, στὴ ρίζα τοῦ ἀπότομου καὶ ὑπερήφανου μικροῦ βράχου, ὅπου καὶ σύ θὰ ἐκαθίσουν....

Χτὲς ἀκόμα, ἡ ἀπαλὴ σὰν χλόη, ὑγρὴ αὐτὴ πεδιάδα, ἀφρόκοπη καὶ μανιακὴ, κυνηγημένη ποῖος ξέρει ἀπὸ ποῦ, φοβέριζε τὴ μικρὴ μου βίγλα, δέρνοντας σὰν μὲ ἀναρίθμητα μαστίγια τὰ θέμελά της καὶ φτάνοντας θεότρελλη καὶ λυσσασμένη ὡς τὴν καλοφύλαχτη κορυφὴ της.

Καὶ ὅσο μεγαλόπρεπον εἶτανε τὸ πανόραμα ἐκεῖνο, τόσο καὶ φοβερὸ, σὰν ἓνα κύμα, θαρούσες, ποῦ ἔφτανεν ὡς τὸν οὐρανὸ καὶ κατὰ πινε τὰ πάντα.

Καὶ κάποτε πότε ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ κλίση τῆς κεφαλῆς μου, ἀσυνήθεια ἴσως καὶ αὐτόματα, ἐγίνονταν, καὶ ἡ χώρα ἀπλώνονταν ἤρεμη καὶ σιωπηλή, σκεπασμένη, ὅπως καὶ ἀπόψε, ἀπὸ τὸ δειλὸ ξεψύχισμα τῶν ἀστρῶν...

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὸ ἴδιο πένθιμον φέγγος, ἡ βελουδένια ἀναλυτὴ ἔκτασι νανορίζεται μὲ ἀνακούφιση καὶ χαϊδευτικά, μὴ θαρρεῖς πὼς εἶνε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἴδια αἰώνια θάλασσα, τὴ θλιβερὴ καὶ τὴν ἀνεξιχνίαστη.

Ὡ πὼς θὰ ἤθελα νὰ σὲ εἶχα στὸ πλευρό μου, νὰ βυθίζουμε μαζὶ τὰ μάτια, ἐκεῖ ποῦ τὴν ἡμέραν τὰ δικά μου ἔρημα χάνονται μέσα σ' ἓνα φόβο ποῦ γενᾷ κάποια τάχατες μακρινὴ ἐγκατάλειψη....

Νοιώθει κανένας μιὰ ψυχικὴ ἀδυναμία καὶ μιὰ καρδιακὴ ἀποθάρρυνση νὰ βρῆται μονάχος ἀντίκρου σὲ τέτιο στοιχεῖο, μεγαλόπρεπο στὲς ἐλεύθερες κινήσεις του, καὶ καταπληχτικὸ σὲ κάθε παρεξενία του.

Ὅστε φτάνει ἡ ἀκυμάτιστη καὶ ναρκωμένη παντοδυναμία του νὰ ξεθαρρήσῃ κανέναν τόσο, ποῦ νὰ μπορῇ νὰ εἶνε χαρωπὸς ἢ καὶ γαληνεμένος ἀκόμα.

Ἀπὸ τὴ βίγλα μου καὶ τὴν ἡμέραν τίποτε ἄλλο δὲ βλέπω παρὰ τὴ θλίψη καὶ τὴν ἀποκαρδίωση.

Καὶ εἶνε ἀλήθεια πὼς τὴν ἡμέραν μὴτε γιὰ μιὰ φορὰ δὲν ἐγύρισα πρὸς τὴ

χώρα τὰ μάτια μου, τὰ χαμένα εἰς ἓνα ἄπειρο θαμπερὸ καὶ μισοσκότεινο, ἀλλὰ ἡ κίνησι ἐκεῖνη ποῦ γενότανε σὲ στιγμὲς ἀνησυχίας καὶ φόβου, δὲν ἔδειχνε τίποτε ἄλλο, παρὰ μιὰν ἀναντρη λιποψυχία καὶ μιὰν ἐνστιχτὴ ἴσως, ἀνωφέλευτη ὅμως πάντα, παρηγορητικὴ ἐνθάρρυνση.

Τὰ πρίγματα, κατὰ βίθος, μένουν τὰ αὐτὰ καὶ ἀμετάβλητα, ἴδια καὶ τὴν ἡμέραν μὲ τὴ βελουδένια χλόη ποῦ ἀνασαλεύεται, καὶ χτὲς μὲ τὴν οὐρανόφραστη τρικυμία.

Ἐκεῖ μακρὰ δὲν ἀνοίγουν, φαίνεται, ποτὲ οὐρανοὶ γαλήνης, σκεπασμένοι πάντα μὲ τὸ τελευταῖο ἐκεῖνο κύμα, τὸ αἰωνίως ἀσάλευτο καὶ τὸ πάντοτε μεγάλο.

Ἄλλ' οὔτε ἡ ἐλπίδα μιᾶς τέτιας ἀποκάλυψης μὲ κρατεῖ κάθε βράδυ σκλάβο στὸ μικρὸν ἐκεῖνον βράχον, ὅπου νοιώθω νὰ σέρνομαι μόνον ἀπὸ μιὰ ἀγνωστὴ δύναμι καὶ ἀπὸ μιὰ μυστηριώδη νοσταλγία.

Μ. Μαλακάσης

## Ἡ ΠΑΝΟΥΚΛΑ ΣΤΟ ΜΠΕΡΓΑΜΟ (\*)

Διήγημα τοῦ ΓΕΝΣ-ΠΙΕΤΕΡ-ΓΙΑΚΩΦΕΝ

Ἐκεῖ εἶταν τὸ παλιὸ-Μπέργαμο ἀπάνω στὴν κορφή ἑνὸς χαμηλοῦ βουνοῦ περιφραγμένον μὲ τοίχους καὶ πύργους καὶ κεῖ εἶταν τὸ νέο Μπέργαμο, στὰ ριζοβούνια, ἀνοικτὸ σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους.

Μιὰ μέρα κάτου στὴ νέα πόλι ξέσπασε ἡ πανούκλα καὶ τὴν ἄδραξε τρομαχτικά. Πέθαναν ἓνα σωρὸ ἀνθρώποι καὶ οἱ ἄλλοι κοίταζαν νὰ σωθοῦν ὅπου καὶ ὅπου στὴν πεδιάδα. Καὶ οἱ κάτοικοι τῆς παλαιᾶς πόλης ἔκαψαν τὴν ἄλλη τὴν ἀφιμένη, γιὰ νὰ καθαρίσουν τὸν ἀγέρα, μὰ δὲν τοὺς ὠφέλησε καθόλου, καὶ αὐτοὺς ἄρχισε τὸ θανατικὸ, στὴν ἀρχὴ ἓνας τὴν ἡμέραν, ἔπειτα πέντε, ὕστερα δέκα καὶ ὅταν παραδυναμῶσε τὸ κακὸ ἀκόμα πολὺ περισσότεροι.

Καὶ οἱ κακόμοιροι δὲν μπορούσαν νὰ σωθοῦν πουθενὰ, ὅπως ἐσώθηκαν οἱ ἄλλοι τῆς νέας πόλης.

Μερικοὶ τὸ δοκίμασαν, ἀλλὰ ἡ ζωὴ τους εἶταν σὰν καταδιωκόμενου ζώου, μὲ κρυφῶνες στὶς χαράδρες καὶ στὶς γράνες, στὰ δάση καὶ στὶς

(\*) Τὸ Μπέργαμο εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μπέργαμο τῆς ἄνω Ἰταλίας τοῦ διαμερίσματος τῆς Λομβαρδίας. Βορειότερα τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς Μπρέστσιαις εἶναι χωρισμένον σὲ ὕψος 380 μέτρων ἀπάνω σὲ βράχο καὶ ἦδη τὸ δίκτυ τῶν ὠραιότατων Ἰταλικῶν Ἀλπεῶν ἀρχίζει ἀπὸ κεῖ, ὅπου λίγο δυτικότερα κεῖται τὸ Κόμο, τὸ ἀπαράμιλλο Κόμο. Ἔχει 65 ἐκκλησίας καὶ παρεκκλήσια καὶ μὲ τὰ τεῖχη του καὶ τοὺς πύργους του θυμίζει ὅπως διόλου μιὰ μεσαιωνικὴ πόλι. Πολλὰς φορὰς ὁ Γιάκοφεν ἐδειξε τὴν προτίμησίν του στὴν Ἰταλικὴ φύση καὶ μὲ τὴ μοναδικὴ ζωγραφία του τῆς ἔδωσε ἓνα βαθύτατο καὶ ἀνεξάλειπτο χρωματισμὸ. Γιὰ τὸ Γιάκοφεν ὑπάρχει μικρὴ σκιαγραφία καὶ Ἑλληνικὰ, δημοσιευμένη στὸ το φυλλάδιον τῆς «Τέχνης» ὅπου ὑπάρχει καὶ μετάφρασις τοῦ θαυμασίου του διηγήματος οἱ «Δύο Κόσμοι».

πράσινες πεδιάδες. Ἐπειτα οἱ χωρικοὶ σὰν οἱ πρῶτοι πρόσφυγες τοὺς ἔφεραν τὴν πανούκλα καὶ στὸ μετόχι τους, κάθε ξένη ψυχὴ ποὺ συναντούσαν τὴν πετροβολοῦσαν καὶ τὴν ἀπόδιωχναν ἀπὸ τὴ συνόρα του, ἢ τὴ χτυποῦσαν ἀδιάκριτα καὶ ἀλύπητα, σὰ βρωμύσκυλο, μὲ τὴ λογικώτερη ἀμυνα, ὅπως νόμιζαν.

Κ' οἱ κάτοικοι τοῦ παλαιοῦ Μπέργαμου ἔπρεπε νὰ μείνουν ὅπου βρίσκονταν· καὶ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα τὸ κακὸ ἐθέλει, καὶ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἡ φριχτότατη ἀρώστεια τοὺς ἀόρατα ἀχόρταγα ἀπληστότερα. Ὁ τρόμος ἔφτασε σὲ τρέλλα καὶ ὅ,τι εἶταν σὲ τάξη καὶ ρυθμὸ, εἶταν τὸ καταβρόχισμα τῆς γῆς.

Ἀμέσως στὴν ἀρχὴ μὲ τὸ ξέσπασμα τῆς πανούκλας, ἐνώθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀγκαλιάζονταν, καὶ ἐπρόσεχαν νὰ θάβουνται τὰ κουφάρια βαθεῖα καὶ μὲ τάξη, καὶ κάθε μέρα φρόντιζαν νὰ θάβουν μεγάλες φουνταρίες στὶς πλατεῖες καὶ στὶς ἀγορὲς γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ υγιὴνὸς καπνὸς νὰ περνᾷ μέσα στὰ σοκάκια. Μέρασαν στοὺς φτωχοὺς ξίδι καὶ κέδρους· μὰ ἀπάνου ἀπὸ ὅλα οἱ ἄνθρωποι πρῶτ' καὶ βράδι μαζεῦονταν στὶς ἐκκλησίες, μόνοι καὶ σὲ λιτανεῖες, καθμέρα παρακαλοῦσαν τὸ Θεὸ, καὶ καθεβράδι μὲ τὸ Ἡλιόγευμα, οἱ καμπάνες ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τὰ ἑκατὸ τους τὰ δοῦμένα λαρύγγια, γιὰ προσευχὴ ἐκαλοῦσαν. Καὶ διατάχτηκαν νηστεῖες καὶ πᾶσα μέρα τᾶγχι τῶν ἁγίων τὰ ἔβγαναν ἀπὸ τὴν ἅγια τράπεζα.

Τέλος μιὰ μέρα, σὰν νὰ μὴν εἴξεραν πιά τι ἄλλο ἔπρεπε νὰ κάνουν, ἀνακήρυξαν μὲ τυμπανοκρουσίες καὶ σαλπίσματα ἀπὸ τὸν ἐξώστη τοῦ δημαρχείου τὴν Παναγία τὴν Παρθένα Podestà (\*) ἢ δημάρχο τοῦ χωριοῦ τους, καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Μὰ τίποτις, τίποτις δὲν τοὺς ἐβοήθησε!

Κι' ὅταν ὁ λαὸς κατάλαβε καὶ λίγο λίγο πίστεψε δυνατὰ, πὼς ὁ Θεὸς εἶτε δὲν ἤθελε εἶτε δὲν μποροῦσε νὰν τοὺς βοηθήσει, δὲν κάθονταν μόνο μὲ σταυρομένα τὰ χέρια καὶ ἔλεγαν, τώρα ἄς ἔρθει ὁ,τι θέλει· ὄχι, εἶταν, σὰν ἡ ἁμαρτία νὰ ἔγινε ἀπὸ μιὰ μυστικὴν ἀρώστεια ποὺ ἐμπῆκε στὴν κακίαν τὴν ὀλοφάνερη τὴν λυσασμένη Πανούκλα, ποὺ προσπαθοῦσε χερί μὲ χερί μὲ τὴν ἐπιδημία τοῦ σώματος νὰ καταστρέψει τὴν ψυχὴ, ὅπως ἐκείνη κατῆστεφε τὸ σῶμα. Τόσο ἄπιστες εἶταν οἱ πράξεις τους, τόσο τερατώδης ἡ διαφθορά τους. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶταν γιομάτη ἀπὸ βλαστήμιες καὶ ἀθεῖες, ἀπὸ τᾶναστενάγματα τοῦ παρκαλυμένου καὶ ἀπὸ τοὺς ὄδυμους τοῦ μπεκρη καὶ ἡ ἀγριότατη νύχτα δὲν ἐκρυβε πιά ἀσέλγεια, ὅπως οἱ ἡμέρες τους ἐκρυβαν.

— Σήμερα θέλουμε νὰ φᾶμε, γιατί ταχεῖα πρέπει νὰ πεθάνουμε!

Εἶταν σὰν νὰ ἔγραψαν νότες γι' αὐτὸ, ποὺ ἐπαίχτηκαν μὲ λογῶν λογῶν σύννεργα σ' ἓνα ἀτέλειωτο κοντσίρτο τοῦ Ἄδη. Ναί, ἂν δὲν εἶταν ἀνακαλυμμένες ὅλες οἱ ἁμαρτίες, ὅλ' ἀνακαλύβονταν τώρα, γιατί δὲν εἶταν πιά τίποτες, ποὺ νὰ μὴν τόκαμαν στὴν ἀποδοκιμασία τους.

(1) Ἰταλικὴ λέξη ἀπὸ τὸ λατινικὸ potestas, δύναμη, ἐξουσία. Χαρακτηρίζει τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα τῶν μικρῶν πόλεων στὴν Ἰταλία.

Οἱ ἀφύσικες κακίες ἀνθοῦσαν ἀνάμεσά τους, καὶ οἱ σπάνιες ἀκόμα ἐκείνες ἁμαρτίες, ὅπως ἡ νεκρομαντεία, ἡ μαγεία, ὁ ἐξορκισμὸς τοῦ διαβόλου τοὺς εἶταν παρὰ πολὺ γνωστές· καὶ εἶταν πολλοὶ, ποὺ ἐπερίμεναν πιά τὴ σωτηρία τους, ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς κόλασης, ἀφοῦ οἱ οὐράνιες δὲν τὸ μποροῦσαν ἢ δὲν τὸ ἤθελαν.

Κάθε εὐσπλαχνία καὶ ἀλληλοβοήθεια ἐχάθη ἀπὸ τὶς καρδιές τους· ὁ καθένας ἐσκέφτονταν τὸν ἑαυτὸ του μονάχα. Ἀπερνοῦσεν ὁ ἀρρωστος σὰν ὁ γενικὸς ὄχιτρός ὄλωνων, καὶ ἂν τύχαινε σὲ κανένα δυστυχισμένο νὰ καταπέσει στὸ δρόμο ἐκνευρισμένος ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἰλιγγίους τοῦ πυρετοῦ τῆς πανούκλας, πουθενά, καμιά πόρτα δὲν τοῦ ἀνοίγε, μόνε τὸν ἀνάγκαζαν μὲ τὰ κοντάρια καὶ μὲ τὰ πετροβολήματα νὰ φεύγει μακριὰ μακριὰ ἀπὸ τοὺς υγιεῖς.

Καὶ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα αὐξάνει ἡ πανούκλα· ὁ καλοκαιρινὸς ἥλιος ἔκαιγε κάτω στὴν πόλη, καμιά σταλαγματιὰ βροχῆς δὲν ἔπεφτε, κανένα ἀγεράκι δὲν τάρασσονταν, καὶ τὰ κουφάρια ποὺ σάπιζαν στὰ σπῖτια, καὶ τὰ κουφάρια ποὺ δὲν ἐθάφτηκαν ταχτικά, ἀνάιδιαν μιὰ βρωμιά, ποὺ ἔσμιγε μὲ τὴν κατακαθισμένη ἀτμόσφαιρα τῶν δρόμων καὶ κοράκια καὶ καρακάξες κοπαδίστα κοπαδίστα προσέλκυναν σὲ σύγνεφα καὶ εἶταν οἱ τοῖχοι καὶ οἱ σκεπὲς κατάμαυρες πάντα. Καὶ γύρο γύρο στὸ τεῖχος τῆς πόλης κάθονταν μοναχικά, παράξενα, μεγάλα, ἀπόξενα πουλιὰ, ἀπὸ μακριὰ, μὲ ρύγχη ἔτοιμα νὰρπάξουν μὲ νύχια ἔτοιμα νὰ γαμφωθοῦν. Καὶ κάθονταν καὶ κοίταζαν κάτω ἐκεῖ ἤσυχα ἤσυχα, ἀλαίμαργα, σὰν νὰ καρτεροῦσαν νὰ μεταβληθῇ ἡ δυστυχισμένη πόλη σὲναν ἀπέραντο βόθρο ψοφημιῶν.

Εἶταν ἴσα ἴσα ἔντεκα βδομάδες, ποὺ ἡ πανούκλα ξέσπασε, ὅταν οἱ φρουροὶ καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ποὺ εὐρίσκονταν σὲ ψηλὲς μεριές, εἶδαν μιὰ παράξενη πομπὴ ἀπὸ τὴν πεδιάδα στὰ σοκάκια τῆς νέας πόλης ἀνάμεσα στὰ μαυροκαπνισμένα λιθάρια καὶ στοὺς κατάμαυρους σωροὺς τῆς στάχτης, νὰ ξαναγυρίζει. Ἐνα πλῆθος ἄνθρωποι! βέβαια ὡς 600 ἢ καὶ περισσότεροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιὰ. καὶ εἶχαν μαζί τους μεγάλους μαύρους σταυροὺς καὶ πλατεῖες παντιέρες ἀποπίνου τους κόκινες σὰν φωτιὰ καὶ σὰν αἷμα. Κ' ἔψαιλναν ἐνῶ προχωροῦσαν καὶ ἀνέβαιναν στὴν ἤσυχη στὴν πνιγηρὴν ἀτμόσφαιρα τόνοι παραπονιάρικοι γιομάτοι ἀπελπισία.

Τὰ ρούχα τους εἶταν σταχτερά, ἀσπριδερά, μαῦρα, μὰ ὅλοι ἔφεραν ἓνα μαῦρο κόκκινο σημάδι στὰ στήθια. Ὅταν ἤρθαν κοντύτερα, ἐφάνηκε ἓνας σταυρός. Κ' ἔρχονται, ἔρχονται ὅλο κοντύτερα. Πέρνουν τὸν ἀπότομο δρόμο ἀπὸ μπροστὰ φραγμένο μὲ τοῖχο, ποὺ ἴσα τραβάει στὴν ἀπάνου πόλη. Εἶταν ἓνας συρφετὸς μὲ ἄσπρα πρόσωπα· κρατοῦσαν μάλιστα στὰ χέρια, καὶ πάνου στὶς κόκινες τους τὶς παντιέρες παριστάνονταν μιὰ βροχὴ φωτιᾶς. Καὶ στὸ σπρωξίδι ἐκεῖνο ἐκραδαίνονταν οἱ μαῦροι σταυροὶ ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ στὴν ἄλλη.

Ἀπὸ τὸ στριμωγμένον ἐκεῖνο σωρὸ ἀνεβαίνει μιὰ βῶχα ἀπὸ ἴδρωτα, ἀπὸ στάχτη, ἀπὸ σκόνη τῶν δρόμων καὶ ἀπὸ παλιὸ λιθάνι. Δὲν ψαίλι-



νουν πιά, δὲ μιλοῦν πιά, — τίποτες ἄλλο ἀπὸ τὸν περπατίσιο τὸν πυκνὸ θόρυβο τῶν γυμνῶν τους ποδιῶν.

Σκοτειδιάζει τὰ πρόσωπα ἢ πύλη τοῦ τείχους μὰ μὲ φωτοφοβισμένες θωριές καὶ μισοκλεισμένα βλέφαρα ἔρχονται πάλε στὸ φῶς ἅμα τῆ διαβοῦν.

Ξαναρχίζει τὸ ψάλσιμο τότες. Ἐνα ἐλέησον με ὁ Θεός. Σφίγγουν τίς μάστιγες γερότερα καὶ φωνάζουν δυνατώτερα, σὰν νὰ τραγουδοῦσαν πολεμικὸ τραγοῦδι. Φαίνονται σὰν νὰ ἔρχονται ἀπὸ μιὰ πόλη ποὺ ἡ πείνα τὴν κατακυριεύει, τὰ μάγουλά τους εἶνε βαθυλωμένα, τὰ κόκαλά τους ἐπετάγονταν, τὰ χεῖλιά τους δὲν ἔχουν διόλου αἷμα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ μάτιά τους ἔχουν καταμέλανους γύρους.

Ἀπὸ τὸ Μπέργαμο ἐμαζεύτηκαν καὶ τοὺς κυττάζουν μὲ ταραχὴ καὶ ἐκπληξή. Στέκονται ἀπέναντι αὐτῶν τῶν ὠχρῶν κόκινα, σπαθισμένα πρόσωπα. Ἄδραντες, ἀπὸ ἀκολασίες κατακουρασμένες ματιές πέφτουν μπρὸς στὰ ὄξεια αὐτὰ τὰ σπιθροβόλα μάτια. Βλαστήμιες κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐμπαιχτικές μένουν μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ἀπέναντι σ' αὐτοὺς τοὺς ὕμνους.

Καὶ σὲ κάθε μάστιγά τους εἶναι κολλημένο αἷμα.

Ὁ λαὸς ἀπέναντι αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τῶν τόσο παρᾶξενων εὐθύμῃσιν κάπως.

Μὰ δὲ βάσταξε πολὺ· κι ἀπόβαλαν αὐτὴ τὴν ἐντύπωση. Μερικοὶ πάλε εἶχαν ἀναγνωρίσῃ μεταξὺ τῶν σταυροφόρων ἓνα μισοπάλαβο πικροῦσῃ ἀπὸ τὴν Brescia, κι ἀμέσως ἀλάκερος ὁ κόσμος ἐκεῖνος ἐγέλασε μ' αὐτόν. Ὡς τόσο εἶταν λοιπὸν κάτι καινούργιο, ἓνας περισπασμὸς στὸ καθημερινό, καὶ ὅταν οἱ ξένοι ἀπὸ τὴ μητρόπολη ἐπενοῦσαν, τοὺς ἐπῆραν ἀποπίσω ὅπως ὀλιγοθυοῦσαν θυματοποιούς ἢ μιὰν ἡμερωμένη ἀρκοῦδα.

Μὰ ὅταν ἐπῆγαν καὶ ἐκουντρήθηκαν, ἐπικράθηκαν· αἰστάνονται τὸν ἑαυτὸ τους τόσο ἀνούσιους μπρὸς στὴν ἐπισημότητα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταλάβαιναν πολὺ καλὰ, πῶς αὐτὸς ὁ παπουτσῆς καὶ ὁ ράφτης προσήρθαν γιὰ νὰ προσηλυτίσουν γιὰ νὰ προσευκηθοῦν καὶ νὰ ποῦν κουθέντες, ποὺ δὲν ἤθελαν αὐτοὶ νὰν τίς ἀκούσουν. Εἶταν δυὸ ἰσχυροὶ, ἀσπρομάλλιδες φιλόσοφοι, ποὺ εἶχαν κάμει σύστημάτους τὴν ἀθεΐα. Ἐξερῆθζαν τὸ παροργισμένο πλῆθος τόσο λογικὰ ἀπὸ τὴν κακία τῆς καρδιάς τους, ποὺ ἡ στάση τους μὲ κάθε βῆμα, ποὺ πλησιάζουν στὴν ἐκκλησιά, ἐγίνονταν ἀπειλητικότερη, οἱ ἐκρήξες τοῦ θυμοῦ τους ἀγριότερες καὶ λίγες ἔλλειψε νὰ βάλουν χεῖρ σ' αὐτὲς τίς ξένες μάστιγες. Μὰ καὶ μόλις ἑκάτὸ βήματα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, ἀνοίξεν ἓνα πανδοχεῖο τίς πόρτες του καὶ ξεπετάχτηκε ἔξω ἓνας ἀλλάκερος σωρὸς μπεκρήδων, ὁ ἓνας στὸν ὦμο τᾶλλονοῦ καὶ ἐμπῆκαν στὴν πρωτοπορεία τῆς λιτανείας καὶ τὴν ὀδηγοῦσαν ψάλλοντες καὶ μουγκρίζοντας μὲ χλευαστικές καὶ ἐμπαιχτικές χερνομίες, ἐκτὸς ἐνός, ποὺ ἐχτυποῦσε μιὰ ρόδα στὰ γλοησμένα σκαλοπάτια τῆς σάλας τῆς ἐκκλησίας. Ἐτσι ἐγελοῦσαν καὶ ἔτσι ἦσαν ὅλοι μονιασμένοι στὸ ἱερό μέσα.

Εἶταν περίεργο, νὰ εἶνε πάλε ἐδῶ, νὰ περπατοῦν στὸν ψυχρὸ, στὸ

μεγάλου χώρου, σ' αὐτὸ τὸν ἀγέρα, ποὺ ἐμύριζε τόσο ὄξεια ἀπὸ τὴν πυκνὴ καπνιά τῶν ξεφτυλιῶν τῶν κεριῶν, — ἀπάνου ἀπ' αὐτὲς τίς παλιές τίς κατακαθισμένες πλάκες, ποὺ τόσο συχνὰ ἢ σκέψη κατακουράστηκε γιὰ τὰ μισοσβυσμένα τους κοσμήματα καὶ τὰ σπιλινὰ ἐπιγράμματα. Κι' ὅταν τὴν μάτι ἀφίνονταν νὰ ἐλκύεται τόσο ἀπὸ περιέργεια, ὅσο κι' ἄθελα, ἀναπαυτικά στὸ γαλήνιο μισόσκοτο, κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους ἢ ἐπεφτε ἀπάνου στὶς ἀποσβυσμένες ποικιλίες τοῦ χρυσοῦ τοῦ σκονισμένου καὶ τῶν καπνισμένων χρωμάτων, ἢ ἐγάνονταν στοὺς ἡσικούς τῆς γωνίας, ἀνέβαινε μιὰ κάπια λαχτάρα, ποὺ δὲν ἐκρατιόταν κάτω.

Ὡς τόσο ἐσύραν αὐτοὶ ἀπὸ τὸ πανδοχεῖο τὴν ἀκαταστασία τους ψιλά στὸ ἄγιο βῆμα καὶ ἓνας μεγάλος δυνατὸς σφαγίας μεταξὺ τους, ἓνα παλικάρι, ἔβγαλε μιὰ ἄσπρη ποδιὰ καὶ τὴν ἔδεσε στὸ λαϊμὸ του, σὰν νὰ κρέμονταν ἓνας μαντύας ἀπάνου στὰ νῶτα του καὶ ἔκανε τάχα λειτουργία μὲ ἄγρια, μὲ τρελλὰ μὲ παραλογότατα λόγια, γιομάτα ἀσελγεία καὶ βλαστήμια κατὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἓνας γέρος κοντὸς κοιλαρᾶς, σβέλτος καὶ ἐλαφρόποδος ἂν καὶ χοντρός, μὲ πρόσωπο σὰν κομμένη κολοκύθα, — ποὺ εἶταν καντυλιανόφτης καὶ βάσταγε τὸ μπάσο στὶς μελωδίες ποὺ μπορούσε κανεὶς νὰκούσει, γονάτιζε καὶ ἔστρεφε στὸ βωμὸ τίς πλάτες του καὶ χτυποῦσε τὸ κουδοῦνι σὰν σὲ φρονοκομῆσι καὶ ἐβρόνταγε μὲ τὸ θυμιατήρι μιὰ ρόδα τριγύρου του. Κ' οἱ ἄλλοι μεθυσμένοι ἐκάθησαν στὰ σκαλοπάτια μακριὰ κι οὐρλιαζαν ἀπὸ γέλοιο καὶ ξεροκατάπιναν ἀπὸ τὸ μεθύσι.

Κι' ἀλάκερη ἡ ἐκκλησία γελούσε καὶ κορόϊδεψε μὲ τοὺς ξένους καὶ τοὺς προσκαλοῦσε, νὰ προσέξουν καλὰ, ἂν μπορούσαν νὰ φρονιμέψουν γι' αὐτὸ ποὺ ἐκρατοῦσαν ἐδῶ στὸ παλιὸ Μπέργαμο τὸν Κύριο τὸ Θεὸ τους. Ἐπειτα δὲν εἶταν τὸ σπουδαῖο, ποὺ ἤθελαν κάπως τὸν ἐξουτελισμὸ τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἀλάσζαν μ' αὐτὴ τὴν πομπή, ἀλλὰ εὐχαριστιόνταν γιὰτι ἐπρεπε στὶς καρδιές αὐτῶν τῶν εὐσεβῶν κάθε θεϊκὴ βλαστήμια νὰ εἶναι ἓνα κέντημα, ἓνα κεντρί.

Οἱ ἄγιοι οἱ εὐσεβεῖς ἐμισκῶν στὸ νάρθηκα στὴ μέση κι' ἀνεστέναζαν ἀπὸ τὸ βάσανο, ἄναθαν οἱ καρδιές τους ἀπὸ μῖσος καὶ ἀπὸ δίψα ἐγδίκησης, ἰκέτευαν μὲ μάτια καὶ χεῖρα στὸ θεὸ σκωμμένα νὰ ἐκδικηθῆι γιὰ ὅλον αὐτὸν τὸν ἐμπαιγμὸ, ποὺ προξενοῦν σ' αὐτόν ἐδῶ στὸν ἴδιο του τὸν οἶκο· ἤθελαν εὐχάριστα μαζί μ' αὐτοὺς τοὺς θρασεῖς νὰ χαντακῶνονταν, ἂν ἐκεῖνος μόνον εὐδοκοῦσε νὰ δεῖξει τὴ δύναμή του· μὲ ἡδονὴ θὰ ἤθελαν νὰ λιανιστοῦν κάτω ἀπὸ τὸ πόδι του, ἀνμόνον εὐδοκοῦσε νὰ θριαμβεύσει, καὶ ἰ τρώμι κι' ἀπελπισίες καὶ μετάνοιες, ποὺ πολὺ ἀ γὰ ἔρχονταν, ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἄθεα στόματα ἐπιθυμοῦσαν νὰ ξεπεταχτοῦν. Κι' ἀνάκρουαν ἐλέησόν με ὁ θεός, ποὺ ἀντηχοῦσε σὲ κάθε ἤχο σὰν ἐπίκληση ἐκεῖνης τῆς βροχῆς θειαφιῦ ποὺ κατὰπεσε ἀπάνου στὰ Σόδομα, ἐκεῖνης τῆς δύναμης ποὺ εἶχεν ὁ Σαμφὼν ὅταν ἄρπαξε καὶ κατάρριψε τίς κολῶνες τῶν Φιλιστῶν. Παρακαλοῦσαν μὲ ψαλμούς καὶ λόγια, ἀπογύμνωσαν τοὺς ὦμους τους καὶ ἰκέτευαν μὲ τὰ μαστίγια τους Ἐκεῖ κοίτονταν σειρὲς σειρὲς γονατιστοὶ, ὡς τὴ ζώνη γυμνοὶ καὶ κραδαίνονταν οἱ τενωμένους βίτσες ἀπάνου ἀπὸ τοὺς ματωμένους ὦμους. Ἐχτυποῦσαν ἄγρια καὶ λυσασμένα τόσο ποὺ τὸ αἷμα κρέμονταν σὲ σταλαγματιές ἀπὸ τὰ

νεῦρα τῶν μαστιγιῶν. Κάθε χτύπημα εἶταν θυσία προσφερόμενη στοῦ Θεοῦ. Ἄς μπορούσαν λοιπὸν ἀκόμα νὰ χτυποῦν ἀλλιῶς, ἄς μπορούσαν ἐδῶ πρὸς τὰ μάτια του νὰ σκιστοῦν σέκατὸ ματωμένα κομμάτια! Αὐτὸ τὸ σῶμα, ποῦ τὸ ἀμάρτησαν ἐναντίον τῶν ἐντολῶν του ἔπρεπε νὰ τιμωρηθεῖ, νὰ μαρτυρήσει, νὰ καταστραφεῖ, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἰδεῖ ὁ Θεὸς πόσο τὸ μισοῦσαν, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἰδεῖ, πὼς ἔγειναν σκυλιὰ, γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν, χειρότεροι ἀπὸ σκυλιὰ ὑπὸ τὴν θέλησίν του, τὸ πῶς τιποτένιο σκουληκι ποῦ ἔτρωγε χῶμα ὑπὸ τὴν πτέρναν του! Καὶ χτυπήματα ἀπάνου σὲ χτυπήματα—ὡς ποῦ τὰ χέρια κατὰπεφταν πιά ἢ ὁ σπασμὸς τοὺς περιέστρεφε σὲ κόμπους. Ἐκεῖ κοίτονταν σειρές σειρές, μὲ τρελλοαστραφτερά μάτια μὲ ἀφροὺς στοῦ στόμα, μὲ τὸ αἷμα νὰ κυλάει κάτω στὰ κρέατά τους!

Κ' ἐκεῖνοι ποῦ κοίταζαν αὐτὰ, αἰστάνθηκαν ξάφνου τὴν καρδιά τους νὰ κτυπάει, παρατηροῦσαν πὼς κοκίγιζαν τὰ μάγουλά τους καὶ πὼς ἐσφίγγονταν ἡ ἀναπνοή τους. Εἶταν, σὰν κᾶτι παγωμένο κάτω ἀπὸ τὸ δέρμα τοῦ κεφαλοῦ τους, νὰ ἀπλώνονταν, τὰ γόνατά τους ἀδυνατίζαν. Αὐτὸ λοιπὸν τοὺς ἄδραχνε· στοῦ μυαλοῦ τους εἶταν ἓνα κάπιο μικρὸ σημεῖο τρέλλας ποῦ ἐννιωθε αὐτὴν τὴν τρέλλα.

Αἰστάνονται ὅπως ὁ σκλάβος τῆς βίαιας τῆς σκληρῆς θεότητος, στριμώνονται μονάχοι ὡς μπρὸς τὰ πόδια τῆς, νὰ εἶνε οἱ δικοὶ τῆς, ὄχι σὲ ἡσυχὴν εὐσέβεια, ὄχι στὴν ἀπραξία ἡσυχῶν προσευχῶν, ἀλλὰ λυσσῶντας, σὲνα μεθύσι τοῦ αὐτοεξευτελισμοῦ, σὲ αἷμα καὶ ὄδυμους, κάτω ἀπὸ μαστιγὰς ὑγρόλαμπρες—εἶταν ἱκανοὶ νὰ τὸ νίσουν, αὐτὸς ὁ ἴδιος σπαγέας εἶταν ἡσυχος κ' οἱ χωρὶς δόντια φιλόσοφοι κατέβαζαν τὰσπρόμαλλα κεφάλια τους μπρὸς τὰ μάτια ποῦ τοὺς περιέβαλλαν.

Κ' ἦταν ἡσυχία ἀπόλυτη μέσα στὴν ἐκκλησιά, μονάχα ἓνα σιγὸν κυμάτισμα περνοῦσε ἀπὸ τὸ σωρὸ.

Τότες σηκώθηκεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ξένους, ἓνας νέος καλόγερος καὶ μίλησε. Εἶταν ὠχρὸς σὰν πανί, τὰ μαῦρα του μάτια ἄναθαν σὰν κάρβουνα, ποῦ ἐμελλαν νὰ σβύσουν καὶ τὰ κατσουφιασμένα τὰ ἀπὸ τὸν πόνο ἀποσκληρημένα χαρακτηριστικὰ γύρο στοῦ στόμα του εἶταν σὰν νὰ εἶταν κομμένα σὲ ξύλο μὲ ἓνα μαχαίρι κ' ὄχι σὰν τίς ζαροῦκλες τοῦ προσώπου.

Ἄπλωνε τὰ λιανὰ τὰ ἀρρωστιάρικα χέρια ψηλὰ στὸν οὐρανὸ γιὰ προσευχή, καὶ τὰ μανικέτια τοῦ μαύρου ράσου του γλυστρουσαν κάτω ἀπὸ τὰσπρα τὰ κατὰλιγνα μπράτσα του.

Καὶ μίλησε.

Γιὰ τὴν κόλαση, μίλησε, πὼς εἶναι ἀτελεύτητη, ὅπως κ' ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀτέλειωτος, γιὰ τὸ μοναδικὸν κόσμον τῶν βασάνων ποῦ θὰ ὑποφέρει καθένας κολασμένος καὶ θὰ τὸν γιομίζει μὲ τίς κραυγές του. Ἐκεῖ εἶνε θάλασσες ἀπὸ θειάφι, λειθάδια μὲ σκορπιούς, φλόγες ποῦ περικυκλώνουν σὰν τὸ μαντύα γύρο καὶ ἡσυχες σκληρῆς λαῦρες ποῦ χώνονται σὰν κοντάρια ποῦ περιστρέφεται σὲ μιὰ πληγή.

Κι' ἄκουγαν τὰ λόγια του ἡσυχὰ χωρὶς ἀναπνοή, γιατί μιλοῦσε, σὰν νὰν τὰ εἶχε δεῖ καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο:

— Μήπως εἶναι κανένας κολασμένος ποῦ ἔρχεται ἴσα ἀπὸ τὰ κατὰ-

βαθρα τῆς κόλασης γιὰ νὰ ἔχουμε ἓναν ἀληθινὸ μάρτυρα;

Κ' ἔπειτα κήρυττε πολὺ ὥρα τὸ νόμον καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου· πὼς ἔπρεπε νὰ ἐκπληρωθεῖ κάθε ρητὸ, καὶ πὼς κάθε παράβαση ποῦ εἶχαν παραθεῖ, θὰν τοὺς καταλογίζονταν καὶ μὲ τὸ δῶμα ἀκόμα:

— Μὰ ὁ Χριστὸς γιὰ τίς ἀμαρτίες μας πέθανε, τοὺς λέγει, ἐμεῖς πιά δὲν στεκόμαστε ὑπόδικοι αὐτοῦ τοῦ νόμου. Μὰ ἐγὼ σὰς λέγω, πὼς ἡ κόλαση δὲν θὰ ἐξαπατηθεῖ γιὰ κανένα ἀπὸ σὰς, καὶ πὼς ἐξῶ ἀπὸ τὸ σῶμά σας, στὸν τροχὸ τοῦ μαρτυρίου τῆς κόλασης κανένα σιδερένιο δόντι δὲν θὰ σὰς ἀγγίξει. Χτίζετε σταυρὸ στοῦ Γολγοθᾶ, ἐλάτε, ἐλάτε! καὶ δεῖτε το! Θὰ σὰς ὀδηγήσω στὰ πόδια του. Εἶταν μιὰ παρασκευὴ, ὅπως ξέρετε, ποῦ τὸν ἐσπρωξαν ἐξῶ ἀπὸ μιὰ πόρτα τους καὶ τὸ βαρύτατο τέλος ἐνός σταυροῦ τοῦ ἔβαλαν στοὺς ὤμους του καὶ τὸν διάταξαν νὰ τὸ φέρει σὲναν ἄφορο λασπόβραχο ἐξῶ ἀπὸ τὴν πόλη καὶ πάγειναν μαζί του πλῆθος κ' ἐστροβίλιζαν τὴ σκόνη μὲ τὰ πόδια τους, τόσο ποῦ εἶταν σὰν ἓνα κόκκιο σύγνεφο ἀπάνου τους. Καὶ τοῦ ἔβγαλαν τὰ ἱμάτια καὶ τὸν γύμνωσαν, ὅπως οἱ γραμματεῖς τοῦ νόμου διάταξαν νὰ γυμνώνεται ὁ δημοσία ἓνας κακοῦργος, τόσο ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ φαίνεται ὅλο τὸ κρέας ποῦ θὰ παραδοθεῖ στὰ βασανιστήρια. Καὶ τὸν ἔριξαν ἀπάνου στοῦ σταυροῦ καὶ τὸν ξάπλωσαν καὶ τοῦ ἐμπήξαν σιδερένια καρφιὰ σὲ κάθε τεντωμένο χέρι καὶ στὰ σταυρωμένα πόδια του καὶ χτυποῦσαν τὰ καρφιὰ μὲ ρόπαλα ἴσα στοῦ κεφαλοῦ του. Κι' ἀνασῆκωσαν τὸ σταυρὸ καὶ τὸν ἔβαλαν σὲ μιὰ τρύπα στὴ γῆ, μὰ δὲν ἤθελε νὰ στεριώσῃ καὶ νὰ σταθεῖ καὶ τὸν κουνούσαν ἐδῶ κεικὶ κ' ἐμπήγαν σφήνες καὶ παλούκια γύρο τριγύρω καὶ κείνοι ποῦ τὸκχαναν κατέβαζαν τοὺς γύρους τῶν καπέλων τους γιὰ νὰ μὴ μπορεῖ νὰν τοὺς σταλάξει τὸ αἷμα ἀπὸ τὰ χέρια του στὰ μάτια τους.

Κεκεῖνος ἀπὸ ψηλὰ ἔβλεπε κάτω τοὺς στρατιώτες, ποῦ ἐπαιζαν τὸ ζᾶρι γιὰ τὸν τρουπημένο μανδύα του, κ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος ποῦ οὐρλιαζε καὶ ποῦ ἐκεῖνος γιὰ χάρη του ὑπόφερε, γιὰ τὴν σωτηρία του ἐπέθανε. Καὶ ὅλο ἐκεῖνο τὸ συρφετὸ δὲν εἶταν οὔτε ἓνα σπλαχνικὸ μάτι. Κ' ἐκεῖνοι κάτω τὸν ξανακοίταζαν, ποῦ ἔπασχε καὶ κρέμουνταν ἄτονος, καὶ κοίταζαν τὴ σαλῖδα ἀπάνου στοῦ κεφαλοῦ του ποῦ ἐστέκονταν μὲ γράμματα: Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸν ἀνάμπαζαν καὶ τοῦ φώναζαν: «Ἐ, σὺ, ποῦ γκρεμίζεις τὸ ναὸ καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες τὸν ξαναφαιάνεις, σῶσον σεαυτὸν· εἶσαι γιὸς τοῦ Θεοῦ, κατέβα λοιπὸν ἀπὸ τὸ σταυρὸ».

Καὶ τότες ὁ μονογενὴς γιὸς τοῦ Θεοῦ καταθύμωσε κ' εἶδε, πὼς ὁ συρφετὸς ἐκεῖνος ποῦ ἐπλήρωνε τὴν γῆ, δὲν ἄξιζε νὰ σωθεῖ, καὶ ἀπέσπασε τὰ πόδια ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν καρφιῶν κέπέταξε τὰ καρφιὰ τῶν χειρῶν μὲνα σφίξιμο τῶν χειρῶν του, τόσο ποῦ οἱ βραχίονες τοῦ σταυροῦ ἐτανύστηκαν σὰν τόξο. Καὶ πετάχτηκε κάτω στὴ γῆ κ' ἄρπηξε τὸ μαντύα του μ' ὀρμὴν ποῦ τὰ ζᾶρια κατράκυλισαν στοῦ γκρεμοῦ τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τὸν πέταξε γύρο του μὲ τὸ θυμὸ ἐνός βασιλεῦς κ' ἀνέθηκε στὰ οὐράνια. Κι' ὁ σταυρὸς ἀπόμεινε ἄδειος καὶ τὸ μέγα ἔργον τοῦ ἐξιλασμοῦ δὲν ἐπιτελέστηκε. Δὲν ὑπάρχει κανένας μεσίτης μεταξύ μας καὶ τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἐσταυρώθηκε γιὰ μᾶς κανένας Χριστὸς. Δὲν ἐσταυρώ-



θηκε γιά μᾶς κανέναν Χριστός. Γιὰ μᾶς δὲν ἔσταυρώθηκε κανέναν Χριστός.

Σώπασε.

Μὲ τὰ στερνὰ λόγια ἔσκιψε στὸ πλῆθος καὶ τρόπον τινὰ ξεσφεντώ-  
νισε μὲ χεῖλια καὶ χέρια ἀπάνου ἀπὸ τὰ κεφάλια του τῆ ρητορεία του  
καὶ πέρασαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά στόνοι ἀγωνίας καὶ στίς γωνιὰς ξανάρ-  
χισαν νὰ ὀλυλίζουν.

Τότες πετάχτηκε ὁ σφαγίας μὲ ἀπλωμένα ἀπειλητικὰ χέρια κίτρι-  
νος σὰν κουφάρι καὶ φώναζε :

— Καλόγερε, καλόγερε, θέλεις λοιπὸν νὰν τὸν δεῖς ξανακαρφωμένο  
στὸ σταυρὸ, θέλεις!

Καὶ πίσω του ἀντήχησε μὲ σφύριγμα βραχνό :

— Ναί, ναί! Σταύρωσον αὐτόν, σταύρωσον αὐτόν!

Κι ἀπ' ὅλα τ' ἀστύματα ἀντηχοῦσε ἀπειλητικὰ καὶ προσταχτικὰ σὲ  
φουρτούνα φωνῶν ἀπάνου στὸ θόλο :

— Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν...

Καὶ μιὰ τρέμουλη φωνὴ μονάχη, ξάστερη καὶ καθαρή :

— Σταύρωσον αὐτόν!

Ἄλλὰ ὁ καλόγερος κοίταζε κάτου στὰ τεντωμένα χέρια, τὰ κατα-  
φαγωμένα πρόσωπα μὲ τὰ μαῦρα ἀνοίγματα τῶν φωναζόντων στοματίων,  
ὅπου ἄσπρες ἄστραφταν οἱ ὀδοντοστοιχεῖες σὰν τὰ δόντια ἐξερεθισμένου  
θεριοῦ καὶ σὲ μιὰ στιγμή ἐκστάσεως τέντωσε τὰ χέρια στὸν οὐρανὸ  
καὶ γέλασε. Ὑστερα κατέβη καὶ οἱ ἄνθρωποι του σήκωσαν τίς σημαῖες  
μὲ τίς βροχὲς τῆς φωτιᾶς καὶ τοὺς μαύρους τοὺς σταυροὺς καὶ βγήκαν  
ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, καὶ ξανατράβηξαν στὴν ἀγορὰ ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ  
τείχους.

Κι οἱ κάτοικοι τοῦ παλιοῦ Μπέργαμου στάθηκαν ἀκίνητοι, ὅταν ἐ-  
κείνοι κατέβαιναν τὸ βουνί. Ὁ ἀπότομος ὁρμός ὁ περιφραγμένος μὲ  
τοῖχο εἶταν καταχνιασμένος ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου ποῦ βασιλεύει πέρα  
στὴν πεδιάδα, ἀλλὰ ἀπάνου στὸ κόκκινο περιτείχιμα τῆς πόλης ἐζω-  
γραφοῦνταν οἱ ἥσκιοι τῶν μεγάλων τοὺς σταυρῶν, ποῦ κυμαίνονταν μὲ  
τὸ σπρωξίδι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά στὴν ἄλλη, σιγὰ σιγὰ καὶ χάνονταν.

Μικρῆτερα ἀντήχησε τὸ ψάλσιμο. Ἐφαίνονταν ἀκόμη κοκινωπὴ ἢ  
μιὰ ἢ ἄλλη παντιέρα ἀπὸ τὴ μαυροκαπνισμένη ἐρήμωση τῆς καινούργιας  
πόλης· ὕστερα ἐξαφανίστηκαν ὅλα στὴ φωτερὴ πεδιάδα.

(Μετάφραση Γ. Α. Κ.)



ΠΟΙΗΜΑΤΑ  
ΤΟΥ Ι. Α. ΜΠΟΝΗ  
—  
ΣΕΛΗΝΗ

[ Ἀποσπάσματα ]

I

Ἄπο φεγγαροστάλαχτα μαγνάδια  
χυτὰ ποῦ ὄλο ἀργορέουνε μαγεμένη,  
φαντάζ' ἢ Νύχτα σὰν ξελογιασμένη  
γλυκολουζόμενη σὲ ἀργυρὰ χάδια.

Ξεμουδιάζουν πιά λυωτὰ τὰ σκοτάδια  
ποῦ ἀβρὸ ἀχτιδογαργάλισμα γλυκαίνει·  
κ' ἔτσι, ἀπὸ μαῦρες σκέψες λυτρωμένη  
κι ἀπὸ ἀνήσυχων στοιχειῶν χτυποκάρδια,

γαλῆνια ἀφίνεται καὶ ἀναγέλαστρα  
λιποθυμαίει, χαμογελῶντας στ' ἄστρα  
ποῦ καμαρώνουνε ὄσο ἀναγαλιάζει.

Καὶ στὸ ὠχρόχροσ' ὄνειρο ἐνῶ ρεμβάζει,  
μαντεύει κάποια μὲς τῆ βαθειά γαλῆνη  
ἀπόρρητα, ποῦ κρυφολέει ἢ σελήνη.

II

Στὰ νύχτια βάρη ὀλόγιμο  
κυλάει τ' ἀχνὸ φεγγάρι,  
καμαρονόμενο κρυφὸ  
μὲ τὴ θλιμμένη χάρη,  
ποῦ σὰν ὀλοεῦωδες σιωπὲς  
γλυστροῦν στὰ μύχια βάρη,  
κάποια νοσταλγίας πάθη.  
γι' ἀλόκοσμοις θεϊκοῦς.

Μυστήριο μὲς τοὺς οὐρανοὺς  
καὶ στίς ψυχὲς ἐχύθη !:  
Σαλεύουν κάτι ἀπόκρυφα  
βουβὰ μέσα στὰ στήθη,  
ὡς τὸ φεγγάρι ἐκεῖ ψηλὰ  
σωπαίνει καὶ κυλάει,  
κι ὀλοένα πάει, καὶ πάει,  
ποιὸς ξέρει ὧγμὲ γιατί!

Πειραιεὺς

Ι. Α. Μπόνης